

AŞK MESNEVİLERİNDE CİNSELLİK MAZMUNLARI

Fatih USLUER*

ÖZET

Dîvan şâirlerinin tahkiye, tahayyül ve tasvir kudretlerini başarılı bir şekilde sergiledikleri mesnevîlerin en temel konusu aşktır. Aşkın hallerinin en güzel şekilde anlatıldığı bu eserlerde, aşkla birlikte, beşerin en tabî yönü olan cinsellik de temas edilen konulardandır. Aşk mesnevîlerinde cinsellik bazen açıkça bazen de mazmunlarla tasvir ve ifâde edilmiştir. Bu çalışmamızda, seçmiş olduğumuz yedi aşk mesnevîsinde cinselliğin nasıl ve özellikle hangi mazmunlar çevresinde işlendiğini göstermeye çalışacağız.

Anahtar kelimeler : Cinsellik, aşk, mesnevî, mazmun.

SEXUAL METAPHORS IN LOVE MASNAWIS

ABSTRACT

The most essential subject of masnawis in which the Diwan poets expose successfully their narrative, imaginative and descriptive ability is love. In these writings beside of love, the natural aspect of human being that is the sexuality is also explained. Sexuality is described and mentioned sometimes apparently and sometimes metaphorically. In this paper, we will try to demonstrate how and by means of which metaphors the sexuality is employed.

Key words: Sexuality, love, masnawi, metaphor.

Leylâ vü Mecnûn ve Yûsuf u Züleyhâ mesnevîlerindeki cinsellik mazmunları üzerine hazırladığımız tezimizdeki¹ bulguları, dîvan edebiyatının diğer aşk mesnevîlerinden sağlanacak örneklerle zenginleştirmek ve güçlendirmek ihtiyacı hâsıl oldu. Bunun üzerine, bu iki mesnevîye ek olarak, Hüsrev ü Şîrin, Hurşîd ü Ferahşâd, Cemşîd ü Hurşîd ve Cân u Cânân mesnevîlerinden de yararlanarak daha yeni ve zengin bir cinsel mazmunlar listesi hazırladık.

Dîvan edebiyatında cinsellikle ilgili mazmunların tesbitiyle ilgili bir araştırmanın, mesnevî gibi, bir olayı anlatan, hikâyeye eden nazım türü üzerinde yapılması, bizi tutarlı sonuçlara götürecektir. Zira hikâyenin gelişimi, gelinen nokta, neyden bahsedildiğinin tam olarak bilinmesi, yorumları sınırlandırmakta, dolayısıyla da kolaylaştırmakta ve daha isâbetli tespitlere imkân sağlamaktadır. İncelediğimiz mesnevîlerin her biri ayrı bir aşk hikâyesini anlatmakla birlikte âşık ile ma'sûğun arasındaki ilişkiler itibariyle bazı ortak özelliklere sahiptir.

Örneğin, Yûsuf u Züleyhâ mesnevîsi hariç tüm bu hikâyelerde, âşık ile ma'sûk arasında, karşılaşmalarından itibaren, karşılıklı bir aşk yaşanmış ve çoğu zaman aralarındaki ilişki, cinsel ilişki boyutuna varmadan, fiziksel temaslara sınırlı kalmış, Leylâ vü Mecnûn dışında bu hikâyelerin hepsinde de âşık ile ma'sûk arasında, hikâyenin sonunda fiziksel bir vuslat yaşanmıştır.

Ayrıca bu hikâyelerin bir kısmında kadın veyâ erkek kahramanın, diğer baş kahraman dışında bir şahısla (rakîb) ilişkisine/yakınlaşmasına veyâ karşılaşmasına şahit olmaktadır. Leylâ'nın İbn-i Selâm ile -vuslatsız- izdivâcı, Cân'ın Dilâvîz'e gönlünü kaptırıp işret meclisi kurması, Boğa Han ve Behrâm'ın Ferahşâd'a tâlib olmaları, Hüsrev'in Şeker ile ilişkisi bu örneklerdendir.

İncelediğimiz bu mesnevîlerde, âşık ile ma'sûğun vuslat öncesi buluşmalarında, işret meclislerinde, vuslat gecelerinde, -var ise- zikrettiğimiz

* Dr. TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, fusluer@etu.edu.tr

¹ Fatih Usluer, *Divan Edebiyatında Cinsellik Mazmunları*, (Basılmamış Lisans Tezi), Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul 1999.

"rakib"ler ile fiili veya tasavvuri ilişkilerinde cinsellikle ilgili tasvirlerle rastamaktayız.

Günümüzde cinsellik bir tabu olarak görülmekte, bu konunun birey dışında, sözlü veya yazılı olarak toplum katmanına çıkması hoş karşılanmamaktadır. Ancak en azından incelediğimiz metinlerdeki ifadelerden yola çıkarak rahatlıkla söyleyebiliriz ki geçmiş dönemlerdeki Türk toplumlarında üretilen, incelediğimiz mesneviler gibi seviyeli ve değerli edebî ürünlerde dahi (bu kelimeyi günümüz toplumunun bir ferдинin doğal bir şaşkınlığı/tepkisine tercüman olmak için kullandım) cinsellik, insanın doğal bir yanı olarak görülmüş ve işlenen konunun bir parçası olarak, rahatlıkla kullanılmıştır. İlahî aşkla netice veren ve tasavvufî bir eser olarak da gördüğümüz Fuzûlî'nin Leylâ vü Mecnûn'unda bile cinsellikle ilgili ifadeler ve tasvirler kullanılmıştır. Hattâ Cemşid ile Hurşid'in vuslat gecelerine ait, cinselliğin en ince detaylarına kadar işlendiği beyitlerin, Cem Sultan tarafından babası Fatih Sultan Mehmet'e armağan edilen bir eserde yer aldığı bilinmesi, ecdâdın bu konudaki esnekliğini/doğallığını açık bir şekilde göstermektedir.

Cinsel içerikli ilişkilerin açıkça betimlendiği beyitler azımsanmayacak ölçüde çoktur bununla birlikte divan şairlerimiz çoğu zaman, mazmunlardan yararlanarak cinselliğe temas etmişlerdir. Böylece hayal güçlerini sergileyerek zengin edebî anlatım örnekleri vermişlerdir. Ayrıca cinselliğin, mazmunlar aracılığıyla örtülü anlatımının, okuyucuda belirli bir merak uyandırdığı ve konuyu daha cazip bir hale getirdiği de bir gerçektir.

Söylediğimiz gibi, mesnevilerde cinsellikle ilgili bazı fiiller açıkça ifade edilmiştir. Örnek olarak, Cemşid, Şam tarafına Şâdi ile savaşa giderken konakladığında Hurşid ile kurdukları işret meclisindeki tasvirlerden

İkisinin de 'aşkı idüben cüş
Biri birisini kıldı der-âgüş

...

Çü kalmadı ara yirde edebden
Şunar büse biri birine lebden²

beyitlerini, veyâ Cemşid ile Hurşid'in vuslat gecelerine ait tasvirlerden

Şehûn kalmadı çün şabr u qarârı
Hemân eyledi ol dem büsekârı³

...

Gehî 'aşkı kıılır idi şehûn cüş
Kııurđı dil-beri cândan der-âgüş⁴

beyitlerini verebiliriz. Ferahşâd'ın Hurşid'i özlediğinde onu yâd ederken söylediği

Çanı ol yüz ki yüz yüzden çamerdi
Çanı ol leb ki kem-ter çul emerdi⁵

veyâ Şirîn'in Hüsrev'e, gayr-ı meşrû vuslat isteğine karşı, sabretmesi doğrultusunda söylediği

² Cem Sultan, *Cemşid ü Hurşid*, haz. Adnan İnce, Türk Dil Kurumu, Ankara 2000, s. 301.

³ Cem Sultan, *Cemşid ü Hurşid*, s. 354.

⁴ Cem Sultan, *Cemşid ü Hurşid*, s. 355.

⁵ Şeyhoğlu Mustafa, *Hurşid-nâme*, haz. Hüseyin Ayan, Atatürk Üniversitesi, Erzurum 1979, s. 267.

Dime ' avret basaram erlik oldur
Er iseñ nefsi bas ser-verlik oldur⁶

beyitler de cinsellikle ilgili kelimelerin ve ifâdelerin açıkça zikredildiği örneklerdendir. Bu beyitlerdeki "der-âgûş kılmak", "lebden büse sunmak", "leb emmek", "avrata basmak" gibi ifâdeleri anlamada şerhe ihtiyaç yoktur. Bu nedenle, bu çalışmamızda cinselliğin açıkça işlendiği bu tarz anlatımlara özel bir bölüm ayırmayacağız. Bundan ziyâde cinselliğin örtük bir şekilde anlatıldığı beyitlerden hareketle mazmunlarla cinselliğin nasıl kullanıldığını göreceğiz.

1. Şem'

Hamdî, Yûsuf u Züleyhâ mesnevîsinde Züleyhâ'nın, eşi Mısır Azîzi ile cinsel ilişkiye girmediklerini belirtmiştir. Sebebi de Azîz'in iktidarsızlığıdır. Bunu Hamdî şöyle ifâde etmiştir :

Etti taqdîr anuñ kilidini mûm
Mûm germ olıcağ işi ma' lûm⁷

Burada Azîz'in kilidi mum gibidir. Ancak mumun ma'lum işi yapabilmesi için germ (sıcak) olması lazımdır. Zira yanan mumdan bilindiği gibi damlalar çıkmaktadır. Dolayısıyla Azîz'in iktidarsızlığının anlatıldığı bu beyitte kilid, yani Azîz'in cinsel organı ısınmamış/yanmamış bir muma benzetilmiştir ki bu durumda malûm işi yani cimayı yapması mümkün değildir.

Züleyhâ Yûsuf'un yanına, onu baştan çıkarmaları için câriyeler vermiştir. Bunlardan bir kısmı imâen Yûsuf'a şöyle söylemektedirler :

Mey-i vaşluñ tolup peymânemüzde
Vücûduñ şem' i yansun hânemüzde⁸

Mecnûn da Leylâ'nın İbn-i Selâm'la evlenmesi üzerine ona sitem dolu mektubunda şöyle yazmıştır :

Târ oldı mı olduğñ nişimen
Kim eyledüñ anda şem' rûşen⁹

Bu beyitlerde de geçen "şem' yakmak" ve "şem' rûşen eylemek", erkek cinsel organının aktif hale gelmesini tanımlamıştır.

Çocuk sahibi olamayan Mecnûn'un babası, çocuk sahibi olmak için çok uğraşmış, adaklar adanmış ve Allah'a yalvarmıştır. Sonunda isteğine kavuşmuş, ana rahminde takdîr kalemi çocuğu şekillendirmiştir :

Mağşad şem' i münevver oldı
Şandûğ-ı emel dür ile doldı

Tedrîc ile kıldı kil-i taqdîr
Nağş-ı gârazi rahimde taşvîr¹⁰

Burada geçen "maksad şem'i münevver oldu" ifâdesiyle ilk etapta onun çocuk sahibi olma arzusunun gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Ancak beytin ikinci mısra'ında geçen "emel sandığının inci ile dolması" ve bir sonraki beyitteki, döllemenin bir sonraki aşaması olan, ana rahminde ceninin şekillenmesi göz önünde bulundurulduğunda, "şem'in münevver olması" ile kastedilen, yukarıdaki örneklerde geçtiği gibi erkeğin cinsel organının aktif hale gelmesidir.

⁶ Şeyhî, *Husrev ü Şirin*, haz. Faruk K. Timurtaş, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1980, s. 127.

⁷ Hamdî, *Yusuf u Züleyhâ*, haz. Naci Onur, Akçağ, Ankara 1991, s. 232.

⁸ Yahyâ Bey, *Yusuf ve Zelîhâ*, haz. Mehmed Çavuşoğlu, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1979, s. 120.

⁹ Fuzûlî, *Leylâ ve Mecnûn*, haz. Muhammed Nur Doğan, Çantay, İstanbul 1996, s. 312.

¹⁰ Fuzûlî, *Leylâ ve Mecnûn*, s. 86-88.

2. Dürr

Mecnûn'un babası hakkında yukarıda zikrettiğimiz

Mağşad şem' i münevver oldı

Şandûk-ı emel dür ile doldı¹¹

beytindeki "maksad mumunun yanmasıyla emel sandığının inci ile dolması" tasvirini, Mecnûn'un babasının mumunun (cinsel organının) münevver olmasıyla (aktif hale gelmesiyle) emel sandığı (rahim), inci (sperm) ile dolmuştur şeklinde ifade edebiliriz.

Hüsrev'in babası Hürmüz'ün de çocuğu olmamaktadır. Onun durumunu şu beyit anlatmaktadır :

Egerçi evce irmişdi şerefde

Velîkin dürri yoğ idi şadefde¹²

Bu beyitte "dürri yoğ idi şadefde" cümlesi, Hürmüz'ün sarayında incisinin yani bir evlâdının olmamasına işaret ediyor görünmektedir. Ancak, öne sürdüğümüz gibi buradaki "inci" sperme gönderme yapmaktadır. Nitekim çocuk sahibi olmak isteyen Hürmüz, adaklar adayıp, kurbanlar kesmekte ve sadakalar vermektedir ki Allah onun kuru cisminde cân versin :

İderdi nezr u kırbân u taşadduk

Çılurdu lutf ü ihşân ü temalluk

Ki Vehhâb-ı ezelden ire fermân

Bağışlaya kıru cisme yiñi cân¹³

Yani Hürmüz'ün "dürrünün olmaması", onun (inci gibi bir) çocuğu olmamasından ziyâde, sorunun kaynağını belirten "kuru cisminde cân olmaması" cümlesinden hareketle, sperm yokluğu ile açıklanacaktır.

Cemşid ile Hurşid'in vuslat gecelerinin anlatıldığı beyitlerden birinde, Cemşid, Hurşid'le ilişkiye girmesinin akabinde :

O dürci çünkü buldı ol hünerver

O la' lîn dürcü şaldı dağı dürlü¹⁴

O hünerli kişi (Cemşid), o dürcü (Hurşid'in cinselliğini) bulduktan sonra (yani Hurşid'e duhûl ettikten sonra), o la'lden dürcü inciler saldı (Hurşid'in cinselliğine spermlerini boşalttı). Dürc kelimesi çevresinde gelişen bu olayları başka bir başlık altında inceleyeceğiz.

Dürr kelimesi spermden başka, bazı durumlarda, kadının cinsel organını/bekâretini tanımlamakta da kullanılmıştır. Örneklerimize Yûsuf u Züleyhâ mesnevîsiyle başlayabiliriz :

Züleyha, Yûsuf ile vuslat istemektedir. Bunun için yedi hâne yaptırmış ve her birinde Yûsuf'u baştan çıkarmaya çalışmıştır. Yûsuf bu işi yapabilecek güçtedir ancak peygamberlik sıfatı ismet (günahsızlık) buna engel olmaktadır:

Dürre elmâs egerçi tâmi' idi

Hük-m-i ' işmet velîkin mâni' idi¹⁵

Bu beyitte "elmasın dürre tâmi" yani elmasın dürre tamah edici olmasına rağmen bunun gerçekleşmemesi, ismet prensibinin buna engel olmasından dolayıdır. Bu gerçekten ve konteksin bize sunduğu imkândan hareketle, buradaki dürrün, Züleyhâ'nın cinsel organına, elmasın da Yûsuf'un cinsel organına işaret ettiğini söyleyebiliriz. Elmas'ın erkek cinsel organına gönderme yaptığı beyitleri daha sonra değerlendireceğiz.

¹¹ Fuzûlî, *Leylâ ve Mecnûn*, s. 86.

¹² Şeyhî, *Husrev ü Şirin*, s. 30.

¹³ Şeyhî, *Husrev ü Şirin*, s. 30.

¹⁴ Cem Sultan, *Cemşid ü Hurşid*, s. 357.

¹⁵ Hamdî, *Yusuf u Züleyhâ*, s. 324.

Dürr'ün kadın cinselliği ile ilgili kullanımlarına başka örnekler de verebiliriz. Meselâ Leylâ'nın, evlendikleri zaman vuslat için çadıra giren İbn-i Selâm'a şu beyitte söylediği "nikâhımın incisine müşteri oldun" ifâdesi, basit bir şekilde "benim evlenmek istedin"den ziyâde, "benim cinselliğime sahip olmak istedin" şeklinde anlaşılmalıdır :

Hâlâ ki senüñle düşdi bâzâr
Olduñ dür-i ' aqdüme hırîdâr¹⁶

Zirâ nikâh zaten kıyılmış ancak aralarında vuslat gerçekleşmemiştir. Nitekim devamında Leylâ, "Terk et ki bu vasl bîm-i candur" diyerek söz konusu olan fiilin nikah değil de vuslat (cinsel birliktelik) olduğunu başka bir şekilde ifâde etmiştir.

Mecnûn, Leylâ'nın İbn-i Selâm ile bu evliliğini duyduktan sonra ona sitem dolu bir mektup yazmış, Leylâ da cevaben, içeriği itibariyle Mecnûn'u rahatlatan ve memnun eden bir mektup göndermiştir. Bu mektubunda şöyle bir beyit vardır :

Bir dür degülem ki ola hakkâk
Alduğda taşarrufumda çâlâk¹⁷

Bu beytin devamında da Leylâ, İbn-i Selâm'la aralarında mesafe olduğunu, onun kendisinden sadece uzaktan istifâde ettiğini söylemiştir. Dolayısıyla burada "Hakkâkın aldığı gibi hemen tasarruf ettiği bir inci değilim" ifadesiyle Leylâ Mecnûn'a, İbn-i Selâm'la yaptığı evlilikte vuslat yaşanmadığını söylemek istemiştir. Yani Leylâ, "hakkâk"ın inciye delmediğini, hâlâ bekâretini muhafaza ettiğini, İbn-i Selâm ile aralarında vuslatın gerçekleşmediğini belirtmiştir ki söylediğimiz gibi bu ifâdeler Mecnûn'u rahatlatmıştır.

3. Lü'lü' - Gonca

İnci anlamına gelen diğer bir kelime de lü'lü'dür ki, bu da kadın cinselliği (cinsel organı) olarak kullanılmıştır. Hüsrev ile Şîrin'in vuslat gecelerindeki birleşmelerinin tasvir edildiği şu beyite baktığımızda bu kullanım açıkça görülmektedir:

Şabâ ter goncayı ider bigi çâk
Ya açar perde-i lü'lü'yi hakkâk¹⁸

Sabâ rüzgârının taze goncayı çâk etmesi gibi, hakkâk (delici olan Hüsrev'in cinsel organı), incinin perdesini (Şîrin'in bekâretini) açmıştır. Yukarıda gösterdiğimiz hakkâk-dürr ilişkisi burada hakkâk-lü'lü' olarak işlenmiştir. "Sabânın taze goncayı çâk etmesi (yarması, açması)" ifâdesindeki goncanın çâk olması da yine bekâretin izâlesine gönderme yapmaktadır ki buna Hamdî'nin Yûsuf u Züleyhâ'sında da rastlamaktayız. Yûsuf, vuslat gecesinde Züleyhâ'yı bâkire bulunca, bu duruma işâreten "Niçin bu inci delinmemiş ve seher rüzgârı goncanı açmamış" anlamında şöyle demektedir :

Neyiçün süfte olmamış bu güher
Açmamış gonceñi nesim-i seher¹⁹

Dolayısıyla, "incinin delinmesi" ve "goncanın açılması" bize aynı mesajı vermektedir.

Gonca, kadın cinselliğinden başka, onun memelerine işâreten de kullanılmıştır ki "Göğsündeki apaçık belli iki memesi, kevser suyunun kabarcıkları gibidir. İki meme, o güzelliğe yaraşmıştır ve bir daldaki iki goncadır"

¹⁶ Fuzûlî, *Leylâ ve Mecnûn*, s. 304.

¹⁷ Fuzûlî, *Leylâ ve Mecnûn*, s. 330.

¹⁸ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrin*, s. 250.

¹⁹ Hamdî, *Yusuf u Züleyhâ*, s. 391.

anlamına gelen, Züleyhâ'nın güzelliğinin tasvir edildiği şu beyitleri buna örnek olarak verebiliriz:

İki pistânı şadrında hüveydâ
 Hâbâb-ı âb-ı kevşer gibi güyâ
 Yaraşmış iki pistân ol cemâle
 Dizilmiş iki gonca bir nihâle²⁰

4. Gevher

Yukarıda "gonca" bahsinde, Züleyhâ'yı bâkire bulan Yûsuf'un söylediği şu beyitteki "güher" in, Züleyhâ'nın cinsel organına işâret ettiğini belirtmiştik :

Neyiçün süfte olmamış bu güher
 Açmamış gonceñi nesim-i seher²¹

Burada, inci anlamındaki diğer bir kelime olan "gevher" veya "güher" in de "dürr" ve "lü'lü" gibi kadın cinsel organı olarak kullanıldığını söyleyebiliriz.

Örneğin Mecnûn, Leylâ'nın İbn-i Selâm ile evliliği hakkında yazdığı sitem dolu mektupta

Ne bîm ile hıfz-ı gevher etdüñ
 Kim beste-i ' aqd-i şevher etdüñ²²

demiştir ki bu beyit "Hangi korku ile incini korumak için evlilik bağı ile kocaya bağlandın" anlamına gelmektedir. Hakâretvârî bu ifâdede Mecnûn, Leylâ'nın "incisini (kadınlığını, bekâretini) koruma" konusunda korkuya düşüp de İbn-i Selâm'la evlendiğini zannetmiştir.

Leylâ ile İbn-i Selâm nikâhlandıktan sonra İbn-i Selâm'ın, Leylâ'nın hüccesine girişi şöyle anlatılmıştır :

Ol tâlib-i gevher-i yegâne
 Gevher hevesiyle girdi kâna²³

"O eşsiz incinin tâlibi (İbn-i Selâm) inci hevesiyle ocağa girdi" cümlesindeki inciden kasdın Leylâ olduğu söylenebilir. Ancak bunu, Leylâ'nın cinselliği olarak okumak da mümkün ve tutarlıdır.

Yûsuf u Züleyhâ'da da, Züleyhâ Yûsuf'dan vuslat beklemekte iken ki bu durum

Tîrine cânımı hedef itdi
 Güherine tenin şadef itdi

beytiyle anlatılır, Yûsuf bunu kabul etmemektedir :

Yûsuf oğ çekmedi velî hedefe
 Güher için el vurmadı şadefe²⁴

Burada da görüldüğü gibi, "sadef" Züleyhâ'nın vücûdu (teni) iken "güher" de onun cinsel organına işâret etmektedir. Bu beyitlerde geçen Yûsuf'un "tîri" ve "ok çekmemesi" de yine cinsellikle ilgili bir kullanım olarak değerlendirilebilir ki bu noktada "tîr" üzerine birkaç örnek daha vermek gerekecektir.

5. Tîr

Hüsrev, Şîrin ile birlikte işret meclislerinde eğlenmektedir. Ancak o, daha ileri gidip vuslatı arzulamakta ama fırsat bulamamaktadır. Bunu, şu beyitle dile getirir Şeyhî :

Bulmaz bâri fırsat ol cihân-gîr
 Ki maşsûdı nişânına ire tîr²⁵

²⁰ Yahyâ Bey, *Yûsuf ve Zelhâ*, s. 52-53.

²¹ Hamdî, *Yûsuf u Züleyhâ*, s. 391.

²² Fuzûlî, *Leylâ ve Mecnûn*, s. 314.

²³ Fuzûlî, *Leylâ ve Mecnûn*, s. 302.

²⁴ Hamdî, *Yûsuf u Züleyhâ*, s. 323-324.

²⁵ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrin*, s. 123.

Burada "nişâna tîrin ermesi", amaca ulaşma olarak anlaşılmaktadır. Ancak, Hüsrev ile Şîrîn'in vuslat gecelerinin tasvirinde de, cinsel birleşmelerini anlatırken "nişâna tîr vurdu" şeklinde aynı kullanımla karşılaşmaktayız:

Dimezven kim nişâna tîr urdı

Şeker tengine cüy-ı şîr urdı²⁶

Cinsel birleşme bahsinde, bu birleşmenin gerçekleşmesi anlamında "okun hedefe ulaşması" metaforu rastlantısal bir kullanım değildir. Meselâ Yûsuf u Züleyhâ mesnevîsinde de bunu görmekteyiz. Züleyhâ, Yûsuf'un hizmetine verdiği câriyelere şöyle tenbih etmektedir :

İderse daği tîrine nişâne

Tevâzu' eyleñ ol kaşı kemâna²⁷

"Yûsuf sizi okuna nişan yaparsa, o keman kaşlının bu isteğine boyun eğin" demektedir. Züleyhâ'nın amacı, böyle bir durumda olaya müdâhil olup o câriyenin yerine geçerek kendisini Yûsuf'un "ok"una "nişân" etmektir. Yine aynı mesnevîde, Mısır Azîzi'nin Züleyhâ ile vuslata eremeyişini anlatan beyitte cinsel birleşmenin gerçekleşmemesi "okun menzil-i maksûdına erişmemesi" ile ifâde edilmiştir:

Zuhûra gelmeyince emr-i takdîr

İrişmez menzil-i maqşûdına tîr²⁸

Bu beyitlerden hareketle, "tîr" kelimesiyle kurulan imgelemin, en azından tevriyeli bir şekilde kullanıldığını ve "erkek cinsel organının hedefine varması"nın da anlam olarak içinde barındırdığını söyleyebiliriz.

6. Burc/Kal'a - Dürc/Genc - Mühr/Kufl/Hâtem/Kilit/Miftâh

Bilindiği gibi Mısır Azîzi iktidarsız olduğundan Züleyhâ ile vuslat edememiş, bu vuslat Yûsuf'a nasîb olmuştur:

Alımadı 'Azîz burcun anuñ

'Âkıbet Yûsuf açdı dürcün anuñ²⁹

Azîz Züleyhâ'nın burcunu alamamıştır (cinsel ilişkiye girememiştir), sonunda Yûsuf, Züleyhâ'nın (mücevher) kutusunu açmıştır.

Dürc (mücevher kutusu) kelimesi, "gevher dürcü (dürc-i gevher)" veyâ "dürc-i mercân" gibi terkîblerle de kullanılmıştır. Genelde de "dürc", yani kadın kahramanın cinsel organı, mühürlü veyâ mukaffal (kilitli)dır ki bu da onun bekâretine gönderme yapmaktadır. Meselâ Şîrîn'in tasvir edildiği şu beyitte buna işaret edilmiştir :

Țoludur küt-i cân ol dürc-i mercân

Velî tengine mühr urmuş Süleymân³⁰

O mercan kutusu (Şîrîn'in cinsel organı) can gıdası ile doludur ancak Süleyman onun ağzına mühür vurmuştur, yani bâkiredir.

Mehîn Bânû, Şîrîn ile Hüsrev'in yakınlaşmasından korkarak, Şîrîn'e dikkatli olması konusunda bazı tavsiyelerde bulunurken "Sahip olduğun şey bir hazînedir ki onun (mücevher) kutusu mühürlüdür. Burcu da felekten yücedir. Sevginin kurbanı olup kutunun mühürünü bozarsan, bil ki burcunun yapısı ayakta kala kalır" me'âlinde şunları söyler :

Țapuñ bir gencdür mühr ile dürci

Felekden yücedür rif atde bürci

²⁶ Şeyhî, *Husrev ü Şîrîn*, s. 250.

²⁷ Yahyâ Bey, *Yûsuf ve Zelîhâ*, s. 118.

²⁸ Yahyâ Bey, *Yûsuf ve Zelîhâ*, s. 78.

²⁹ Hamdî, *Yusuf u Züleyhâ*, s. 236.

³⁰ Şeyhî, *Husrev ü Şîrîn*, s. 75.

Bozarsuñ mihr eliyle mühr-i dürcün

Ayağda kaldı bil bünyād-ı bürcün³¹

Yani Mehîñ Bânû burada Şîrîn'e kısaca dürcünün mührünü bozdurmamasını yani Hüsrev'e bekâretini teslim etmemesini, aksi takdirde bir başına kalacağını anlatmak istemektedir. Çünkü Hüsrev, istediğini elde ederse aşkı kaybolacak ve Şîrîn'i bırakıp gidecektir. Ancak Şîrîn'in inci kutusunu (cinsel organını) ele geçir(e)mezse, o şevk ile hayrân ve sermest kalacak ve Şîrîn'den ayrılmayacaktır:

Veli bulmazsa gevher dürcine dest

Kalur ol şevk ile hayrân u ser-mest³²

Gerçekten de Hüsrev, bir gece Şîrîn'i mest bulup, onun mücevher kutusuna el uzatmak istemekte, yani Şîrîn'le cinsel ilişkiye girmenin fırsatını kollamaktadır:

Ki bir gice nigârını bula mest

Meger irgüre gevher dürcine dest³³

Hüsrev, şu beyitlerde evlenmeden ve düğün yapmadan Şîrîn'in "dürc-i gevher mührü"ne el koymayacağı konusunda onu temin etmektedir :

Ki tâ ben kılmayınca 'örs u âyîn

Hezârân 'izzet ile 'ağd ü kâbîn

Olursa mihr ile cân 'uğdesi hal

Komazvan dürc-i gevher mührine el³⁴

Hüsrev ile Şîrîn'in vuslat gecesinin anlatıldığı şu beyitlerde de benzer ifâdelerle karşılaşıyoruz :

Bulur bir kal'a şeh dürc-i muğaffel

Degül âdem melekler urmamış el

İçi rûh-ı revâna kuvvet ü küt

Taşında mühr-i la'l ü kufl-ı yâkût

Çü teslim eyledi dizdâra bürcin

Götird'elmâs ile şeh mühr-i dürcin³⁵

"Bürc"da olduğu gibi buradaki "kal'a"da da söz konusu olan Şîrîn'in kadınlığı (vücûdu)dur. Hüsrev orada "kilitli bir kutu" bulur, öyle ki insan değil melekler bile ona el vurmamışlardır. Bu ifâde Şîrîn'in bekâretinin şiddetini göstermektedir. Onun cinsel organının içi rûha kuvvet verir ve gıdadır (yukarıda da benzer şekilde Toludur küt-ı cân ol dürc-i mercân denmişti), dışında ise la'l bir mühür ve yâkut bir kilit vardır. Şîrîn, kale muhafızına (Hüsrev'e) burcunu teslim eder ve o şah da, Şîrîn'in (cevher) kutusunun mührünü, elmas ile ortadan kaldırır. Bu son beyitte Şîrîn'in cevher kutusunun (cinsel organının) mührününü yani bekâretinin Hüsrev'in elması (cinsel organı) ile ortadan kaldırıldığı ifade edilmiş oluyor. Bir önceki beyitte de belirtildiği gibi, Şîrîn'in kızlığı, kırmızı renginden olsa gerek, la'l ve yakut ile mevsûf kılınmıştı. Hüsrev'in cinsel organının elmasla tanımlanması da, elmasın değerli taşları delici özelliğinden kaynaklanıyor olsa gerektir.

Cemşid ile Hurşid'in vuslat gecelerine ait tasvirlerde de paralel kullanımlar görmekteyiz :

³¹ Şeyhî, *Husrev ü Şîrîn*, s. 100.

³² Şeyhî, *Husrev ü Şîrîn*, s. 100.

³³ Şeyhî, *Husrev ü Şîrîn*, s. 123.

³⁴ Şeyhî, *Husrev ü Şîrîn*, s. 241.

³⁵ Şeyhî, *Husrev ü Şîrîn*, s. 250.

Turur bir kal'a ol yirde muḳaffel
Ki kimesne degürmemiş aña el³⁶

Burada Hurşîd'in cinselliği aynı şekilde "mukaffel kal'a" yani kilitli bir kale olarak betimlenmiştir ki ona kimse el değdirmemiştir yani Hurşîd bâkiredir.

Yapılmış fıḳḳa-i ḥâm ile burcı
Pür olmuş la' l ü yâḳût ile dürci

O dürcü la' lden bir ḳufl urılmış
Ne ḥod kimesne görür ne görilmiş³⁷

O kalenin burcu saf gümüşten yapılmış, kutusu da la'l ve yakutla doludur. O kutuya la'lden bir kilit vurulmuştur ki kimse onu görmemiştir. Az önceki mesnevîde olduğu gibi, bu mesnevîde de dürc (cevher kutusu) ile la'l ve yakut arasındaki ilişki rastlantısal değildir.

Cihânda görmemiş ol genci deyyâr
Daḥı bâḡı' çre anuñ bitmemiş ḥâr

O gence kimsene el urmamışdı
Degül âdem firişte görmemişdi

Şehenşeh ' aşḳla uğramışdı rence
Bu deñlü vâḳıf oldu çün o gence³⁸

Buradaki beyitlerde de, Hurşîd'in cinselliği "genc" yani hazîne kelimesiyle tanımlanmıştır. O hazîneye kimsenin dokunmamış olması da yine onun bekâretine işaret etmektedir. Aynı minvâlde kullanılan baḡ ve ḥâr mazmunlarına daha sonra değineceğiz.

O la' lîn ḳuflle şeh miftâḥ-ı billür
Uruban ḳuflî derden eyledi dūr

Hemân ol ḳuflle urdı sîm miftâḥ
K' olur her fetḥa zîrâ sîm miftâḥ

Çün ol maḥzen şehe oldu müselleḡ
Şanasın kim Süleymân buldı ḥâtem³⁹

Nihâyetinde Cemşîd, Hurşîd'in o la'lden kilidini (la'lîn ḳufl), billür/gümüş anahtarıyla vurup o ḳuflu (Hurşîd'in kızlığını), cinselliğinin kapısından (organından) uzaklaştırmıştır. O maḥzenin (hazine yeri) Cemşîd'e teslim edilmesi, Süleyman'ın mührü bulması gibi oldu. Bu beyitlerin sonunda da, daha önce "Dürr" maddesinde zikrettiğimiz beyitteki :

O dürci çünki buldı ol hünerver
O la' lîn dürcü şaldı daḥı dürlü⁴⁰

Cemşîd'in, Hurşîd'in cevher kutusunu (cinsel organını) bulduktan sonra o la'lden kutunun içine dürlü (sperm)ini boşaltması anlatılmaktadır.

Leylâ, İbn-i Selâm'la istemeden evlenmiş ve kendisini ona teslim etmeyeceğini (ḡyâben İbn-i Selâm'a) şöyle ifade etmiştir :

Sen kâm-ı dil iste men belâyem

³⁶ Cem Sultan, *Cemşîd ü Hurşîd*, s. 357.

³⁷ Cem Sultan, *Cemşîd ü Hurşîd*, s. 357.

³⁸ Cem Sultan, *Cemşîd ü Hurşîd*, s. 357.

³⁹ Cem Sultan, *Cemşîd ü Hurşîd*, s. 357.

⁴⁰ Cem Sultan, *Cemşîd ü Hurşîd*, s. 357.

Sen genc dile men ejdehâyem⁴¹

Sen gönül hoşluğu istiyorsun ama ben belâyım, sen hazîne (yani Leylâ'nın cinselliğini) istiyorsun ama ben onun ejderhâsıyım, onu koruyanıam.

Züleyhâ gençliğinde, daha Yûsuf'la tanışmadığı yıllarda, onu rüyasında görmüştür. Yûsuf ondan, kendisini bâkire olarak muhafaza etmesini ve kendisini kimseye öptürmemesini istemiştir:

Genciñe mihrim ile mühr urasın
Hâk gözetmekte er gibi tırasın

Deheniñ büseden muğaffal ola
Bu iki kufla keşfim evvel ola⁴²

"Hazine benim sevgim ile mühr vurasın" anlamındaki birinci mısradaki Yûsuf Züleyhâ'ya, hazinesine mühür vurmasını yani kendisinden başka kimseye cinselliğini vermemesini söylemiştir. İkinci beyitte de ağzını, öpmeye karşı kilitlemesini istemiş ve bu iki kuflu yani cinsel organındaki ve dudakındaki kilidi ilk olarak kendisinin açacağını söylemiştir. Nitekim Züleyhâ, Yûsuf'u halvethâneye davet ettiğinde :

Çeke ol nâzenini sînesine
Yol vire vuşlatı hazînesine⁴³

Yûsuf'u sînesine çekip, vuslatı hazînesini (yani cinselliğini) almasını istemiştir. Ancak Yûsuf bilindiği gibi evleninceye kadar bu teklife olumlu cevap vermemiştir. Evlendikleri gecede Yûsuf:

Kemer altında buldı genc-i nihân
Bu nihân iş edebdür olsa 'ayân

Dağı mührün gidermemiş hâzin
Kıflımı açmamış dağı hâyin

Yûsuf açup bu genc kıflımı cüst
Didi ey mihrî gibi mihrî⁴⁴ dürüst

Neyiçün süfte olmamış bu güher
Açmamış gönceñi nesim-i seher⁴⁵

Züleyhâ'nın kemerinin altında "gizli bir hazîne" bulmuştur. Ancak bu hazinenin bekçisi, yani Züleyhâ'nın eski kocası Mısır Azîzi, bu hazinenin mührünü (Züleyhâ'nın cinsel organının bekâretini) gidermemiş, yani kilidini açmamıştır. Yûsuf hemen bu hazinenin kilidini açmış (Züleyhâ'nın bekâretini bozmuş) ve Züleyhâ'ya "Ey sevgisi gibi mührü de düzgün, bozulmamış ! Niçin bu inci (cinsel organ) delinmemiş, seher rüzgârı goncanı açmamış (bekâretin bozulmamış)" demiştir.

Züleyhâ da Kıtîr'in iktidarsız olduğunu söyledikten sonra, Yûsuf'u gördüğü rüyasına telmihte bulunmuştur:

Beni bu gence eylemişdiñ emîn
Şakladım anı sen açınca hemîn

...

Çekmişem şad hezâr miñnet ü bîm
Genci edince işşına teslîm⁴⁶

⁴¹ Fuzûlî, *Leylâ ve Mecnûn*, s. 294.

⁴² Hamdî, *Yusuf u Züleyhâ*, s. 202.

⁴³ Hamdî, *Yusuf u Züleyhâ*, s. 311.

⁴⁴ "Mührü" şeklinde okunmasının daha doğru olacağını düşünüyoruz.

⁴⁵ Hamdî, *Yusuf u Züleyhâ*, s. 391.

⁴⁶ Hamdî, *Yusuf u Züleyhâ*, s. 392.

Burada Züleyhâ, hazinesini (cinselliğini, bekâretini) Yûsuf açıncaya kadar sakladığını, ve bu emâneti sahibine (yani Yûsufa) teslim edinceye kadar çok sıkıntılar çektiğini söylemektedir.

Son olarak, Mısır Azîzi'nin iktidarsızlığının anlatıldığı şu beyitlerde de kilit, mühür, kufl mazmunlarını görüyoruz :

Yoğ kilîdinde anca kuvvet ü fer
Ki bula feth-i mühr-i kuflle zafer

Etdi taqdîr anuñ kilîdini mûm
Mûm germ olıcağ işi ma' lûm⁴⁷

Kıtfirin kilidinde⁴⁸ (cinsel organında), Züleyhâ'nın kuflunun (cinsel organın) mührünü (bekâretini) açacak/fethedecek kuvvet yoktur. Kader onun kilidini mum etmiştir ki mumun iş görebilmesi için de sıcak olması gerekmektedir (bkz. Şem' maddesi).

7. Elmâs

Elmas, delicilik ve kesicilik özelliğiyle bilinen değerli bir taştır. La'l, yakut, dürr gibi taşlar da daha önce gösterdiğimiz gibi kadın cinsel organı/bekâretini ifade etmede kullanılmıştır. Bekâreti izâle eden erkek tenasül uzvu da, bu taşları delme özelliği olan elmasla tanımlanmıştır. Elmasın bu anlamda kullanımının bazı örnekleri daha önce zikredilmişse de bu başlık altında tümünü toplu bir şekilde göreceğiz.

Hüsrev ile Şîrîn'in vuslatlarını anlatan beyitlerde :

İçi rûh-ı revâna kuvvet ü kût
Taşında mühr-i la' l ü kufl-ı yâkût

Çü teslim eyledi dizdâra bürcin
Götird'elmâs ile şeh mühr-i dürcin⁴⁹

Şîrîn'in cinsel organının içi rûha güç kuvvet verir, besleyicidir. Dışında ise la'l bir mühür ve yâkut bir kilit vardır. Şîrîn, kale muhafızına (Hüsrev'e) burcunu teslim eder ve o şah da, Şîrîn'in inci kutusunun mührünü, elmas ile ortadan kaldırır. Bu son beyitte Şîrîn'in cevher kutusunun mührünün yani cinsel organının bekâretinin, Hüsrev'in elması (cinsel organı) ile izâlesi anlatılmıştır. Bir önceki beyitte Şîrîn'in kızlığı, kırmızı renginden dolayı, la'l ve yakut ile mevsûf kılınmıştı. Hüsrev'in erkekliği de deliciliğinden dolayı elmasla tanımlanmıştır.

Züleyha, Yûsuf ile vuslat istemektedir. Yûsuf da Züleyha'ya karşı bir meyil olmuş olsa da peygamberlik sıfatı ismet (günahsızlık) cimanın gerçekleşmesine engel olmaktadır :

Düre elmâs egerçi fâmi' idi
Hükm-i 'işmet velîkin mâni' idi⁵⁰

Daha önce buradaki dürrün, Züleyhâ'nın cinsel organı, elmasın da Yûsuf'un cinsel organı olduğu açıklanmıştı.

Mısır Azîzi'nin iktidarsızlığını belirten şu beyitte de:

Konmadı ken demirde ol cevher
Dele elmâs tîz olup gevher⁵¹

⁴⁷ Hamdî, *Yusuf u Züleyhâ*, s. 232.

⁴⁸ Burada kilit, kuflu açması gereken anahtar anlamında kullanılmıştır.

⁴⁹ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrîn*, s. 250.

⁵⁰ Hamdî, *Yusuf u Züleyhâ*, s. 324.

⁵¹ Hamdî, *Yusuf u Züleyhâ*, s. 232.

Elmasın inciye delebilmesi için keskin olması gerektiği söylenmiştir. Oysa Kıtıfır'ın elması (cinsel organı) keskin/delici değildir, yani Kıtıfır iktidarsızdır.

8. La'l

Dîvan edebiyatında dudağı tanımlayan la'l çok sık kullanılan bir mazmundur. Dolayısıyla dîvan şiirinde la'l, daha çok "öpülmesiyle" veyâ "la'l renkli şarap/kadeh" olarak içilmesiyle kullanılmıştır diyebiliriz. Burada dudağın, bu şekliyle, cinselliğin bir unsuru olduğu durumları göstereceğiz.

Hüsrev ile Şîrin Aras nehri kenarında otururlarken Hüsrev, Şîrin'in dudağından etkilenmiştir :

Leb-i Şîrinden ol şu kevşer olmuş

Biten kâmişları ney-şekker olmuş

Gözinde şâhuñ olup ' aksi rahşân

Zülâl içinde şan la' l-i Bedehşân

Bu la' lüñ zevkın itdükçe taşavvur

Şulanup ağzı kand ile olur pür⁵²

Aras nehri, Şîrin'in dudağının tatlılığından kevser olmuş, onun kenarında biten kâmişlar da (tatlılığından) şeker kâmişı olmuştur. Hüsrevin gözünde onun (dudağının) aksi, su içindeki Bedehşân la'li gibi parlamıştır. Hüsrev, bu dudaktan alacağı zevki tasavvur ettikçe, ağzı sulanıp şekerle dolu (gibi) olmaktadır.

Cemşid ü Hurşid mesnevisinde de la'l ile ilgili örnekler bulunmaktadır. Hurşid'i annesi, Cemşid'den uzak tutmak için kaleye kapattırmıştır. Cemşid gizlice oraya girdiğinde Hurşid'i öper :

Mey-i la' lini yâruñ eyleyüp nüş

Kamu derd ü gamı kıldı ferâmüş⁵³

Sevgilinin dudağının şarabını içip (onun dudağını öpüp) tüm dert ve sıkıntılarının unuttuğundur. Kaleden ayrılmadan önce de dudağını öpüp, dudağının şekerinden yemiştir :

Şaçını yig görürdi müşg-i terden

Öpüp la' lini küt aldı şekerden⁵⁴

Vuslat gecesinde de Cemşid, Hurşid'in dudağını öpüp mest olmuştur :

Ser-i zülfin görüp pâ-best oldı

Mey-i la' lin içüben mest oldı⁵⁵

9. Sîmâb - Zîbak (Civa) - Şengerf

Hüsrev ile Şîrin'in birleşmelerinin sonundan "geriye kalanlar" şu şekilde tasvir edilmiştir :

' Aceb reng oynadı ol âteş ü âb

Ki nakş oldı döşek şengerf ü sîm-âb⁵⁶

O ateş ve su öyle bir renk oyunu yaptılar ki yatağa zincerf (civa ile kükürt karışımı kızıl boya) ve (gümüş renkli) civa nakş oldu. Burada söz konusu edilen zincerf ve civadan nakışlar, Şîrin'in bekâretinin bozulmasıyla gelen kan ve Hüsrev'den gelen meninin yatakta bıraktığı izleri anlatmada kullanılmıştır. Bir sonraki beyitte geçen yüce yaratıcının civadan insan gibi bir inciye yaratması ifâdesinden de "civa"dan kasdın meni olduğu netlik kazanmaktadır :

Zihî iksir ki ol Hâllâk-ı ekber

⁵² Şeyhî, *Husrev ü Şîrin*, s. 114.

⁵³ Cem Sultan, *Cemşid ü Hurşid*, s. 239.

⁵⁴ Cem Sultan, *Cemşid ü Hurşid*, s. 240.

⁵⁵ Cem Sultan, *Cemşid ü Hurşid*, s. 352.

⁵⁶ Şeyhî, *Husrev ü Şîrin*, s. 250.

Düzer ziybağdan insan bigi gevher⁵⁷

10. Tohum

Her ne kadar kelimenin gerçek anlamı, ayrıca bir açıklamaya ihtiyaç bırakmasa da "tohum"un sperm olarak kullanıldığını vurgulayan örnekler vermek mümkündür. Meselâ Hüsrev ü Şîrin mesnevîsinde, Şîrin'in atı Şebdiz'in doğumu ile ilgili bir hikâye anlatılır. Buna göre, kilise bahçesinde bir kaya vardır ve kısraklar belirli vakitlerde gelip bu kayaya sürtünür ve gebe kalırlarmış. Şebdiz de bu kayadan gebe kalan bir kısraktan doğmuştur. Bu hadise şu beyitte anlatılmıştır ki beyitteki "tohm" (tohum), kısrağa erişen sperm anlamındadır:

Çün ol tohmuñ irişe aşlı biden

Toğar bir tay ki geçer yilse yilden⁵⁸

Evlat sahibi olamayan Mecnûn'un babasının, evlât sahibi olmak için birçok ay yüzlü put gibi güzeller aldığını söyleyen

Çoğ mâh-liqâ şanemler aldı

Çoğ turfe zemîne tohm şaldı⁵⁹

beytinin ikinci mısraı, onun birçok bakire kızın rahmine (turfe zemîn) sperm (tohm) bıraktığını anlatmaktadır.

11. Âb-Su

Mazmun olarak "su", çok farklı anlamlara gelebilecek esnek bir kullanım ve anlam zenginliğine sahiptir. Bu nedenle çoğu zaman, beytin anlamını tam olarak tespit etmek güçleşmektedir. Meselâ Leylâ'nın İbn-i Selâm ile izdivâcı üzerine Mecnûn'un sitem ettiği mektubundaki şu beyit farklı şekillerde okunabilmektedir :

Pejmürde mi oldı serv-i dildû

Kim cehd ile vermek istediñ şu⁶⁰

Burada "Gönül çeken servin perişan mı oldu da gayret ve şevkle ona su vermek istedin" şeklindeki Mecnûn'un sitemi, Leylâ'nın evliliği üzerine söylenmiştir. Acaba burada Mecnûn Leylâ'ya, basitçe "Yalnızlıktan perişan mı oldun da evlenerek benliğini diriltmek/canlandırmak istedin" demiştir yoksa "Yalnızlıktan vücûdun perişan mı oldu da evlenerek su vermek istedin" diyerek İbn-i Selâm'la yapacağı cimaya gönderme mi yapmıştır ? Bu sorunun cevâbını, "vücûdun sulanması" veyâ "vücûda su verilmesi" imgesinin kullanıldığı Yûsuf u Züleyhâ mesnevîlerinden hareketle vermeye çalışalım.

Yahyâ Bey'in Yûsuf ve Zelîhâ mesnevîsinde Zelîhâ Yûsuf'a, onunla başbaşa kaldığı halvethânedeki şu beyti söylemiştir :

Ne var ihsân u cûduñ cüybârı

Şularsa bu vücûd-ı hâksârı

Kemâl-i baħr-i hüşnüñe ne noqşân

Olursa teşneye bir kaṭre ihsân⁶¹

"İhsân ve cömertliğinin irmağı bu topraktan vücûdu sularsa ne olur. Bu susuza bir katre ihsan etse, güzellik denizinin mükemmelliğinden ne eksilir" ifadelerinde geçen "sulamak", Züleyhâ'nın Yûsuf'tan istediği vuslat çerçevesinde açıklanabilecektir.

Yûsuf'un yanına Züleyhâ tarafından bırakılan câriyelerden kimisi de,

⁵⁷ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrin*, s. 250.

⁵⁸ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrin*, s. 43.

⁵⁹ Fuzûlî, *Leylâ ve Mecnûn*, s. 86.

⁶⁰ Fuzûlî, *Leylâ ve Mecnûn*, s. 314.

⁶¹ Yahyâ Bey, *Yûsuf ve Zelîhâ*, s. 127.

Yûsuf'tan vuslat isteklerini, lisân-ı halle, aynı imge çerçevesinde dile getirmişlerdir:

Şehâ deryâ-yı hüsnüñe ne noķşân
Olursa teşneye bir kaçra ihsân⁶²

Hamdullah Hamdî'nin Yûsuf u Züleyhâ'sında da aynı halvethânedeki Züleyhâ'nın söylediği benzer bir imgeye rastlıyoruz :

Dûd etdim vücûdı tâbîñ ile
Ger söyünmezse o dem âbîñ ile⁶³

Eğer suyun ile söndürmezsen, parlaklığın/harâretin ile yanan vücudum duman olacak. Yûsuf'dan vuslat (cima) isteyen Züleyhâ'nın bu ifâdelerinden "sulama"nın, Yûsuf'dan cima ile meninin gelmesine, "katre"nin de aynı şekilde Yûsuf'a ait meniye işâret ettiğini söyleyebiliriz.

Züleyhâ, rüyasında gördüğü Yûsuf'a âşık olmuştur. Bu derdle onu ararken Yûsuf'tan, onun gıyâbında, "ateşini suyuyla söndürmesini" ister ki bu da aynı minvâl üzere değerlendirilecektir:

Çün düşürdün hevâya ser-keşimi
Âbîñ ile söyündür âteşimi⁶⁴

Bu açıklamaları destekleyen diğer bir beyit de, zindandaki Yûsuf'a gizlice bakarken Züleyhâ tarafından söylenmiştir :

Cânı kırtarmadıñ bu tâbından
Virmediñ aña vaşluñ âbından⁶⁵

"Canı bu hararettten kırtarmadın, ona 'vuslatın(ın) suyu'ndan vermedin".

Yûsuf ile Züleyhâ'nın vuslatlarının tasvirinde de "su" eksenli benzer bir imgeyi görüyoruz:

Maḥabbet nîli taşdı tâ ser-ü-pâ
Görindi mâcerâ-yı isteve'l-mâ⁶⁶

"Muhabbet Nil'i, baştan ayağa (kadar) taşı ve her yeri su istilâ etti"

Leylâ'nın, Mecnûn'u davet ettiği şu beyitte ise "su" imgesi, âb-ı hayat olan, sevgilinin ağzının suyuna işâret etmektedir :

Peyvend-i gül eyle ergavânı
Hızra yetür âb-ı zindegânî⁶⁷

"Erguvan (renkli dudağını) gül (gibi kırmızı) dudağımla birleştir ve Hızır'a hayat suyunu ulaştır."⁶⁸

Su, erkeğe ait sıvı ve ağız suyu olmasının dışında, kadına ait sıvı anlamında da kullanılabilir. Meselâ Yûsuf, Züleyhâ tarafından yedinci hâneye kapatılınca ona, "dikkatli olması, kendisini de bu günaha alet etmemesi" anlamını akla getiren şu beyti söylemiştir :

‘Ayn-ı ‘işveñden akıp âb-ı günâh
Dâmenümi ter itmesün ey mâh⁶⁹

"Ey ay yüzlü güzel ! İşvenin pınarından 'günah suyu' akıp elbisemin eteğini ıslatmasın." Burada ki "günah suyu"nu Züleyhâ'ya ait bir sıvı olarak düşünebiliriz.

Şîrîn'i ırmakta yıkanırken görüp daha sonra gözden kaçırın Hüsrev'in üzüntüsünü ifâde ederken söylediği şu beyitler :

⁶² Yahyâ Bey, *Yûsuf ve Zelîhâ*, s. 119.

⁶³ Hamdî, *Yûsuf u Züleyhâ*, s. 322.

⁶⁴ Hamdî, *Yûsuf u Züleyhâ*, s. 193.

⁶⁵ Hamdî, *Yûsuf u Züleyhâ*, s. 357.

⁶⁶ Yahyâ Bey, *Yûsuf ve Zelîhâ*, s. 160.

⁶⁷ Fuzûlî, *Leylâ ve Mecnûn*, s. 444.

⁶⁸ Çeviri, Muhammed Nur Doğan'a aittir, s. 445.

⁶⁹ Hamdî, *Yûsuf u Züleyhâ*, s. 319.

Eger ol çeşmeden içeydüm âbı
Cigerden yimez idüm bu kebâbı

Eger ol aşdan olaydum tabağ-ı h'âr
Bu işde kalmayadum 'âciz ü h'âr⁷⁰

birlikte değerlendirildiğinde, Şîrîn'in çeşmesinden su içmek ve "o aştan" yemek, Şîrîn'den cinsel olarak yararlanmayı yani Hüsrev'in Şîrîn'le ilişki kurma isteğini akla getirmektedir.

12. Çeşme-i Hayvân - Mâhi

Hüsrev ile Şîrîn'in evlenip vuslata erdikleri gecede yaşananların tasvir edildiği beyitlerden birinde, cima hadisesi şu şekilde anlatılır :

Meger Hızr idi dün zulmet siyâhı
Ki şaldı Çeşme-i Hayvâna mâhî⁷¹

Burada Hüsrev, âb-ı hayâtta balığını yıkayan Hızır'a teşbih edilmiştir ki gecenin karanlığındaki Şîrîn'in "çeşme-i hayvân"ına, yani cinsel organına, "balık"ını (cinsel organını) salmıştır.

13. Mil - Sürme-dân

Yukarıdaki beytin bir sonraki beytinde de :

'Aķıķın mîli simîn sürme-dâna
Çü girdi çekdi cevher 'ayn-i câna⁷²

denmiştir. Yani, (Hüsrev'in) akikten mili, (Şîrîn'in) "gümüşten sürme kutusu"na girdiğinde "can gözü"ne cevher çekilmiş olur. Anlaşılacağı gibi, buradaki mil, Hüsrev'in, sürme kutusu da Şîrîn'in cinsel organına işaret etmektedir.

14. Bağ - Riyâz - Bostan - Gülistân / Buğday / Diken / Çüb

Mesnevîlerde, kadın vücudu, onun varlığı, güzelliği ve cinselliği şâirler tarafından bağ, bahçe, gülistân gibi yerler aracılığıyla tanımlanmıştır. Ferahşâd'ın söylediği şu beyitte Hurşîd'in güzellik bağının hiç bozulmaması isteği dile getirilmiştir, çünkü onun dudakları, öşür ve sadakasını yani öpücüğü vermektedir :

Bâğına hüsünün zevâl ırmeye hiç tâ-ebed
Çün şefeteyni şeftelü 'oşr ü zekât gösterür⁷³

Cemşîd ile Hurşîd, vuslat gecelerinde karşı karşıya geldiklerinde Cemşîd, Hurşîd'i öpmeye başlar, o ay gibi güzelin vuslat bağına erince de daldan şeftâli derer :

Çü ol meh vaşlunuñ bâğına irdi
Hemân dem şâh'dan şeftâlü dirdi⁷⁴

Züleyhâ'nın Yûsuf'u elde etmek için fırsat bulamamaktan Şefkat'e derd yanarken söylediği şu beyitte de "gülsitân", Yûsuf'un güzelliğini tanımlamakta kullanılmıştır :

Uyumaz çeşmi beñzer bâğbâna
Gül uğrusın getirmez gülsitâna⁷⁵

Hüsrev ile Şîrîn'in vuslatlarının gerçekleştiği "ilk gece"nin tasvirlerinde Hüsrev, Şîrîn'in yanak ve dudağını öpmektedir:

Girüp bostâna ol mestâne bülbül

⁷⁰ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrîn*, s. 67.

⁷¹ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrîn*, s. 250.

⁷² Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrîn*, s. 250.

⁷³ Şeyhoğlu Mustafa, *Hurşîd-nâme*, s. 245.

⁷⁴ Cem Sultan, *Cemşîd ü Hurşîd*, s. 354.

⁷⁵ Yahyâ Bey, *Yûsuf ve Zelîhâ*, s. 110.

Gül ile şeker eyledi tenakkül⁷⁶

Mest olmuş bülbül bostana girip, gül ile şeker yemiştir. Burada Şîrîn'in kadınlığı/güzelliği bir bostan olarak tahayyül edilmiştir.

Cemşid, Şam tarafına savaşa giderken, konaklama yerinde son kez Hurşid ile görüşür. Bu görüşmede işret yaparlar, öpüşürler. Ancak Hurşid, Cemşid'den ayrılacağından dolayı üzgündür. Yaptığı son konuşmada :

Senünle gerçi kim bulışduk iy yâr

Dağı sen yimedün bu bağdan bâr⁷⁷

demiştir. Burada Hurşid'in, "Ey yâr, gerçi seninle buluştuk ama sen bu bağdan meyve yemedin" demesini, öpüşme/sevişme anlamında, güzelliğinden istifâde edilmemesi ile açıklayamayız, çünkü zaten o gece yaptıkları işrette bu ölçüde bir yakınlaşma olmuştur. Hurşid'in burada "bağdan meyve yemek" ile cimâ anlamında bir vuslatı kastettiğini söyleyebiliriz. Çünkü Cemşid savaşa gitmektedir ve dönüp dönmeyeceği de kesin değildir.

Hüsrev ü Şîrîn mesnevîsinde de, yukarıdaki "bağdan bâr yemek"e benzer şekilde "bağ içinde buğday yemek" imgesi kullanılmıştır. Hüsrev, Şîrîn'in sarayına gelmiştir ve içeri girmek istemektedir. Ancak Şîrîn, Hüsrev'i reddetmekte ve huzûra kabul etmemektedir. Aralarında geçen bu mukâlemede Hüsrev şöyle söyler:

Çü yimedük bu bağ içinde buğday

Niçün Âdem bigidür işimiz vây⁷⁸

Bu beytin tam olarak anlaşılması için, hikâyenin konuyla ilgili kısmını özetleyelim. Hüsrev, babasının tahtını Behram'a kaptırmış bir halde Şîrîn'in yanına dönmüştü. Şîrîn ile birlikte av ve işret meclislerinde çok güzel vakit geçiriyorlardı. Hüsrev sürekli Şîrîn'le vuslata yol arıyordu ancak Şîrîn bunu kabul etmiyordu. Yine böyle bir gecenin ertesi sabahı, Hüsrev erken uyanmıştı. Henüz uyanmamış Şîrîn'i elde etmeye çalışırken Şîrîn uyanmış ve aralarında bir tartışma geçmiştir. Şîrîn ona, kendisi gibi güçsüz biri yerine, babasının tahtını almış olan Behram'a erkekliliğini göstermesini söyler. Bu söz Hüsrev'in guruna dokunur ve Kayser'in yardımıyla bir ordu hazırlayıp Behram'dan tahtı geri alır ve Kayser'in kızı Meryem'le evlenir. Aradan geçen uzun yıllardan sonra Meryem ölür ve Hüsrev, Şîrîn'in sarayına gelir. İşte, yukarıda zikredilen beyit orada söylenmiştir.

Beytin yorumuna dönecek olursak burada Hüsrev, Şîrîn tarafından kabul edilmemesinden dolayı şikâyet etmekte ve "Bu bağ içinde buğday yemediğimiz halde niçün işimiz Adem gibi" demektedir. Bilindiği gibi Hz. Adem, bazı yorumlara göre, Havvâ ile cinsel ilişkide bulunduğu için cennetten yer yüzüne indirilmiştir. Dolayısıyla Hüsrev bu beyitte, işret gecesinin sabahında Şîrîn'i uyurken elde etmeye çalıştığı olaya gönderme yapmış ve kabul edilmemesini, "(o olayda) buğday yememiş" olmasından, yani neticede cinsel ilişkide bulunmamış olmasından dolayı, haksız bulup durumdan şikâyet etmiştir. Sonuç olarak beyitteki "bağ", Şîrîn'in vücudundan, "buğday" da onun cinsel organından kinayedir diyebiliriz.

Hurşid ile Cemşid arasındaki ilişki -vuslat derecesinde olmasa da- ayyuka çıkınca, annesi Hurşid'i saraya kapatır. Cemşid ise kendini dağlara, çöllere vurur. Orada bir güvercine hâlini arz ederken :

Belâ vü gamla ol yirden ırıldum

Yimeden dâne cennetden sürildüm⁷⁹

⁷⁶ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrîn*, s. 250.

⁷⁷ Cem Sultan, *Cemşid ü Hurşid*, s. 304.

⁷⁸ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrîn*, s. 219.

⁷⁹ Cem Sultan, *Cemşid ü Hurşid*, s. 211.

der. Bu beyitte "dâne yememek", yukarıda "buğday yememek" bahsinde izah edildiği gibi, "vuslata ermemek" anlamında kullanılmıştır ki, Cemşid de Hurşid'e ulaşmasına, onunla cima etmediği halde, engel olunmasını kabul edememiştir.

Cemşid ile Hurşid'in vuslat gecelerinin tasvirinde de, her ikisi "uryân oldukça"n sonraki olaylar şu beyitlerle anlatılmıştır :

Şehûn gözine aînsuzda oldı peydâ
Görindi hoş riyâz-ı ħub u ra' nâ

...

Cihânda görmemiş ol genci deyyâr
Dağı bağı' çre anuñ bitmemiş ħâr⁸⁰

"Ansızın şâhın gözüne hoş ve güzel bir bahçe göründü (...) Dünyada hiç kimse o genci görmemiş ve onun bağı içinde hiç diken bitmemiştir" Burada geçen "genc" in kadının cinselliğine işaret ettiğini daha önce göstermiştik. Bahçe ve bağı da Şirin'in cinselliğine işaret etmektedir. Buradaki ikinci beyit, Cemşid ile Hurşid'in vuslata erdikleri anı anlatmaktadır. Dolayısıyla "bağı içerisinde hâr bitmemesi" de onun bekâretine işârettir ki bir sonraki beyitte de bunu destekler mahiyette, daha önce açıkladığımız, "O gence kimesne el urmamışdı" denmiştir. Sonuç olarak bu beyitteki "hâr" yani diken de, erkek cinsel organına işaret etmektedir.

Yûsuf u Züleyhâ mesnevîsinde de Mısır Azîzi'nin iktidarsızlığını anlatan şu beyitte "diken" ve "çûb" erkek cinsel organına işaret etmektedir :

Yaş diken süzen işin işleyemez
Çûb-ı nerm âhen işin işleyemez⁸¹

Yani yaş diken iğnenin yaptığı işi, yumuşak sopa da demirin yaptığı işi yapamamaktadır.

15. Câm - Peymâne

Kadeh anlamına gelen câm kelimesi, mesnevîlerde sevgilinin dudağından kinâye olarak kullanılmıştır. Meselâ Hüsrev ü Şirin mesnevîsinde anlatıldığına göre Hüsrev, ormandan çıkan arslanı bir yumrukta yere serince Şirin onun elini öpmüş, Hüsrev de "şeker, elden çok ağızda hoştur" diyerek Şirin'den ilk bûseyi almıştır. Bu ve daha sonraki öpüşler için "câm nüş eylemek" ifadesi kullanılmıştır :

Hem evvel nüş idi ol câm-ı şâfî
Ki şundi ħusreve şirin-i şâfî

Eger-çi soñra çok câm eyledi nüş
Velî k'itmedi ol zevkı ferâmüş⁸²

Hüsrev'in ilk gecelerinde Şeker'i öpmesi de aynı şekilde "câm nüş kılmak" ile ifâde edilmiştir:

Ulayup 'işret ile şubha şâmı
Şeker zevkiyle kıldı nüş câmi⁸³

Câm, bazen de "vuslat kadehi" olarak kullanılmıştır. Meselâ Leylâ, seneler sonra karşılaştığı Mecnûn'a davette bulunmuş ancak Mecnûn, kendisindeki Leylâ'dan başkasını görmediğinden, buna icâbet etmemiştir. Leylâ da Mecnûn'a

⁸⁰ Cem Sultan, *Cemşid ü Hurşid*, s. 357.

⁸¹ Hamdî, *Yusuf u Züleyhâ*, s. 232.

⁸² Şeyhî, *Hüsrev ü Şirin*, s. 116.

⁸³ Şeyhî, *Hüsrev ü Şirin*, s. 200.

Men cām dutam deyim ki gel al
Sen durmayasan ayağa fi'l-ḥāl⁸⁴

"Ben vuslat kadehimi gel al diye sana sunuyorum sen ise yerinden kalkmıyorsun" diyerek sitem etmiştir.

Yûsuf ve Zelihâ mesnevîsinde, Yûsuf'un yanındaki câriyeler Yûsuf'a, imâen "Vuslat şarabın kadehimize dolup, vücudunun mumu evimizde yansın" anlamındaki şu beyti söylemişlerdir:

Mey-i vaşluñ tolup peymânemüzde
Vücûduñ şem' i yansun ḥânemüzde⁸⁵

Buradaki "vuslat şarabın kadehimize dolup" ifadesini, "bize vuslatı yaşat" şeklinde okuyabileceğimiz gibi, cima ile ilgili bir tasvir olarak da değerlendirebiliriz. Daha önce de değindiğimiz gibi "şem", erkek cinsel organına, "şem'in yanması" da onun aktifliğine işaret ediyordu ki bu bilgiler birinci mısra'ı bu doğrultuda yorumlayabilme imkânını bize sunmaktadır.

16. Şeker-Şerbet-Kand

Câm/kadeh kullanımında olduğu gibi, sevgilinin şeker, şerbet ve kandinin içilmesi/yenilmesi, onun dudağının öpülmesi anlamına gelmektedir. Özellikle Hüsrev ü Şîrin mesnevîsinde, Şîrin ve diğer kadın kahraman Şeker'in isimleri aracılığıyla, tevriyeli bir şekilde, bu mazmun çok kullanılmıştır. Dudakla birlikte dudağın suyu da şeker, şerbet gibi kelimelerle ifâde edilmiştir.

Cemşîd, Hurşîd'e şöyle söylemektedir :

Lebündür dün ü gün kând-i nebâtum
Dudağun şerbeti âb-ı hayâtum⁸⁶

Bu beyitte Hurşîd'in dudağı, Cemşîd'in gece gündüz aldığı nöbet şekeridir ve ağzının suyu da onun âb-ı hayâtıdır.

Hüsrev ile Şîrin arasındaki ilişkinin başlarındaki durumunun anlatıldığı şu beyitlerde, şeker yemeksizin, yani öpüşmeksizin bakışlarla bir birlerinden aldıkları zevk anlatılmıştır :

Velî perdeyle idi zevk u şöhet
Nazardan gayri olmamışdı kırbet

Bulurlar şol kadar lezzet nazardan
Ki aınmazlar idi tu' m-ı şekerden⁸⁷

İlk öpüşmeleri de yukarıda belirttiğimiz gibi, Hüsrev'in ormandan çıkan bir arslanı yere sermesi üzerine gerçekleşmiştir. Şeker ve şerbetin farklı açılardan kullanıldığı bu olayın seyrini beyitlerden takip edelim. Şîrin'in dudağı bu kahramanlık karşısında hayranlıktan ıslanmıştır ve bu ıslak dudaklarıyla Hüsrev'in elini öptüğünde bu ıslaklık Hüsrev'in eline geçmiş ve orayı şekerle doldurmuştur :

Lebin cüllâb-ı taḥsinden ter itdi
Elin öpüp şehûn pür-şekker itdi⁸⁸

Hüsrev de o ıslaklığı (ıslak mezeyi) öperek oradan bir parça şeker kaparak şekere olan hasretine son vermiştir :

Melik de mühr açup teng-i şekerden
Kapar bir pâre kând ol nuql-ı terden⁸⁹

⁸⁴ Fuzûlî, *Leylâ ve Mecnûn*, s. 444.

⁸⁵ Yahyâ Bey, *Yûsuf ve Zelihâ*, s. 120.

⁸⁶ Cem Sultan, *Cemşîd ü Hurşîd*, s. 188.

⁸⁷ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrin*, s. 114.

⁸⁸ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrin*, s. 116.

⁸⁹ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrin*, s. 116.

Ancak, biz hastayız bize bu şerbet iyi gelir diyerek, o şekerin elden ziyade ağızda hoş olacağını, yani dudaktan bir bûse vermesini, istemiştir:

Ki bîmâruz bu şerbet bizde hoşdur
Şeker elden dahil ağızda hoşdur⁹⁰

Şîrîn'in dudağına verdiği bûsenin şerbetini öyle bir içmiştir ki bunun zevkenden melekler coşmuştur :

Pes eyle kıldı bûse şerbetin nûş
Ki zevkenden melekler eyledi cûş⁹¹

O iki âşık bu şerbeti içtiklerinde, coşkunlukları göğe kadar çıkmıştır:

Çün içdi ol iki ' âşık bu nûş
Göge irürdiler cûş u hürüş⁹²

Hüsrev ile Şîrîn'in evliliklerinin ilk gecesinde de Hüsrev, Şîrîn'in gül ve şekerini meze gibi yemiş, yani onun dudağını öpmüştür :

Girüp bostâna ol mestâne bülbül
Gül ile şekker eyledi tenakku⁹³

Hurşîd ile Feraşşâd da, işret meclisindeki musâhibler gittikten sonra, birinin saçı öbürünün yüzünderken, bir birlerinin kandini yani dudaklarını emmişlerdir :

Girü atışdılar müşkîn kemendi
Girü emişdiler zevk ile kandi⁹⁴

17. Süte şeker / Şekere gül / Süte hurma katma

Süte şeker katmak deyimi, sarılma veyâ cinsel ilişki kurma anlamlarına gelmektedir. Şu beyitte Cân ile Dilâvîz arasındaki temas anlatılmıştır:

Cân ile o mâh yağa yatdı
Güyâ şeker de şîre katdı⁹⁵

Yağa yatmak deyiminin kucaklaşma anlamına geldiğini biliyoruz. Bu durumda beyti, "Cân ile o mah cima ediyorlaşmışcasına kucaklaştılar" şeklinde okumamız gerekmektedir. Eğer "şeker şîre katmak" deyim olarak değil de bir benzetme olarak kabul edilirse, bu beyiti "Cân ile o ay yüzlü (Dilâvîz) süte şeker katmışcasına, yani öyle tatlı ve o derece bir birine karışarak, sarıldılar" şeklinde de okuyabiliriz.

Hurşîd u Feraşşâd mesnevîsinde Dâye, Hurşîd'e Feraşşâd hakkında şöyle nasihat eder :

Süd ile şekkerün zevkîn yarışdur
Ġanîmetdür balı yağa karışdur⁹⁶

"Süt ile şekerin zevkini yarışır, (Feraşşâd ile görüşmelerin) ganimettir balı yağa karıştır" şeklinde ifade edebileceğimiz bu beyitte Dâye, Hurşîd'e Feraşşâd'la kucaklaşmasını, bu fırsatı değerlendirip, belki de cima etmesini tavsiye etmektedir.

Hurşîd'in, Feraşşâd'ı yanına davet ederken söylediği Tercî'de de süt ile şeker karıştırma mazmunu kullanılmıştır ki kucaklaşma ve sarılma anlamındadır :

Barişdur müşk ile ' anber bu gice

⁹⁰ Şeyhî, *Husrev ü Şîrîn*, s. 116.

⁹¹ Şeyhî, *Husrev ü Şîrîn*, s. 116.

⁹² Şeyhî, *Husrev ü Şîrîn*, s. 116.

⁹³ Şeyhî, *Husrev ü Şîrîn*, s. 250.

⁹⁴ Şeyhoğlu Mustafa, *Hurşîd-nâme*, s. 274.

⁹⁵ Refî-i Âmidî, *Cân u Cânân*, haz. Nihat Öztoprak, TürkGev, İstanbul 2000, s. 242.

⁹⁶ Şeyhoğlu Mustafa, *Hurşîd-nâme*, s. 247.

Çarışdur sūd ile şekker bu gice⁹⁷

Ferahşād davete icabet etmiştir. İşret meclisindeki musâhibler gittikten sonra, yine bir birlerine sarılmışlar ve yine uryan olup yatmışlardır:

Girü sūde şeker katmışlar idi

Girü ' uryân olup yatmışlar idi⁹⁸

Her ne kadar, uryân olup yatmalarından dolayı "süte şeker katma" cinsel ilişki ile yorumlanabilirse de, Şeyhoğlu Mustafa, daha önce de uryân vaziyette yatan bu iki sevgilinin "nefs-i hayvan"ının deprenmediğini, "nefs işine" meyl etmediklerini belirtmiştir.⁹⁹

Buraya kadar zikrettiğimiz beyitlerde "süte (şire) şeker katmak" deyimi "süt ile şekeri karıştırmak" şekli de dahil olmak üzere, kullanılmıştır. Hüsrev ü Şîrîn mesnevisinde ise "Şekere sūt (şir) katmak" şeklinde bir kullanımla karşılaşılıyor. Mesnevî'de anlatıldığına göre Hüsrev, Şîrîn'e olan hasretini unutmak için, Şeker isimli bir güzelden nasiplenmek (şeker mezesinden yemek) istemiş ve Şeker'le birlikte olmuştur :

Bu fikr ile şeh itdi ' ays-i şeb-gîr

Çatup Şîrîn gamından şekkere şîr¹⁰⁰

Hüsrev, Şîrîn'den ayrı olmanın derdiyle, onu unutmak için, şekere şir katıp sabaha kadar yemeye devam etmiştir. Görüldüğü gibi deyim, süte şeker katmak değil de şekere/Şeker'e sūt katmak şeklinde tevriyeli kullanılmıştır. Dolayısıyla beyit, "Şîrîn'in gamından, Şeker'e sūt katıp (ki bu da Şeker'e duhûl ederek olacaktır) sabaha kadar bu ziyâfete devam etmiştir" şeklinde okunabileceği gibi, "Şîrîn'in gamından, şekere sūt katıp (cima edip) sabaha kadar bu ziyafete devam etmiştir" şeklinde de okunabilmektedir.

Yukarıda "tîr" mazmununda açıklanan şu beyitte, Hüsrev ile Şîrîn'in vuslat geceleri tasvir edilmektedir :

Dimezven kim nişâna tîr urdı

Şeker tengine cüy-ı şîr urdı¹⁰¹

Bu beyitteki nişâna tîr vurmanın, cinsel birleşmeyi anlattığını belirtmiştik. İkinci mısradaki görülen "şeker tengine cüy-ı şîr vurdu", yani şeker yığınının sūt ırmağını akıttı, ifâdesi de aynı anlama gelmektedir. Bu beytin, vuslat gecesindeki olayların sıralamasında, Şîrîn'in bekâretinin bozulmasının hemen ardından geliyor olmasından hareketle, "şekere sūt katmak" veyâ "şeker tengine cüy-ı şîr vurmak" ifâdelerini, cimanın nihayetindeki meni gelmesini de akla getirmektedir. Böyle bir kabulde, "şîr" in yani sütün de meniden kinâye olduğu düşünülecektir.

Bunların yanı sıra, "gül ile şekerin karıştırılması" da kullanılan imgelerdendir ki öpüşmeyi tanımlamaktadır. Ferahşād ile Hurşîd'in vedalaşmalarını anlatan şu beyitleri örnek olarak verebiliriz :

Gönülden bir birin şöyle emerdi

Çudağdan çan yirine cân tamardı

Anuñ şekker bunuñ gül-berk-i terdür

Şeker gül çarışcağ gül-şekerdür¹⁰²

Öyle candan öpüşürlerdi ki dudaktan kan yerine can damlardı. Birinin (dudağı) şeker öbürününki taze gül yaprağıdır. Bu ikisi karışınca gül tatlısı olur.

⁹⁷ Şeyhoğlu Mustafa, *Hurşîd-nâme*, s. 271.

⁹⁸ Şeyhoğlu Mustafa, *Hurşîd-nâme*, s. 274.

⁹⁹ Şeyhoğlu Mustafa, *Hurşîd-nâme*, s. 261.

¹⁰⁰ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrîn*, s. 200.

¹⁰¹ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrîn*, s. 250.

¹⁰² Şeyhoğlu Mustafa, *Hurşîd-nâme*, s. 265.

Benzer şekilde, gülsuyuna, süt ve şeker katılması da öpüşmeyi tanımlamaktadır :

Sürerlerdi gül ü reyhâna ' abher
 Çararlardı gül-âba şîr ü şeker¹⁰³

(Hüsrev ile Şîrîn), gül ve reyhana nergis (göz) sürerler ; gülsuyuna süt ve şeker karıştırırlardı.

Bunların dışında karşılaştığımız "süte hurma sokmak" deyimini de vardır ki cinsel birleşme anlamına gelmektedir. Bu kullanıma, Züleyhâ'nın, halvethâneye kapattığı Yûsufa vuslat teklifinde bulunurken söylediği şu beyitte şahit oluyoruz:

Sende hürmâ vü bende şîr ey nahl
 Şîre şîrindür itse hürmâ dahl¹⁰⁴

"Ey fidan boylu ! Sende hurma bende de süt. Hurma süte girerse tatlı olur" anlamındaki bu beyitte, "şîre hurmanın dahl etmesi", cinsel birleşmeye delâlet etmektedir.

18. Helvâ

Mehîn Bânû, Şîrîn'e, dedikodular bir yana, bu avı (Hüsrev'i) iyi avladığını söylemiştir. Ancak bir korkusu vardır ki bunu şu beyitte dile getirmiştir :

Velî korhum bu çerb idüp zebânı
 Yiye helvâ-yı şîrîn râygâni¹⁰⁵

Yani Mehîn Bânû, Hüsrev'in, tatlı diliyle (Şîrîn'i kandırıp), şîrîn helva/Şîrîn'in helvasını ucuza yemesinden korkmaktadır. Burada, tevriyeli olarak, "tatlı helvâ" veya "Şîrîn'in helvası"ndaki "helvâ", Şîrîn'in cinselliğine, dolayısıyla Hüsrev'in bunu yemesi de onunla cinsel ilişkiye girmesine işaret etmektedir.

Hüsrev, Şîrîn'den vuslat istemektedir. Ancak bu "gayr-ı meşrû" isteği, Şîrîn kabul etmemiştir. Bu bahsin geçtiği bölümde Şîrîn önce kendi değerini vurgulamıştır :

Benem ol tatlu ağaç kim şuludur
 Yimişüm şerbet ü helvâ şoludur¹⁰⁶

"O tatlı ve taze ağaç benim ki meyvelerim şerbet ve helva doludur" cümlesinde Şîrîn, kendisinin genç ve zevk verici olduğunu belirtmiştir. Bu ağacın meyvası da onun zevk verici cinselliğidir ki "yemişim şerbet ü helva doludur" şeklinde ifade edilmiştir.

Şîrîn bunu ifade ettikten sonra, Hüsrev'in vuslat isteğini şarta bağlar :

Gel evvel nüş kııl cüllâb-ı fâhîr
 Var ivme yiyessin helvâyı âhîr¹⁰⁷

Bu beyitte Şîrîn, acele etme, gel önce "Onur suyu"nu iç, en son helvayı yersin demiştir. Buradaki "onur suyundan içme", Hüsrev'in gidip babasının tahtını Behrâm-ı Çobîn'den geri alarak onurunu kurtarmasına işaret etmektedir. Şîrîn bundan sonra, onun vuslata ermesine yani helva yemesine müsaade edecektir. Hüsrev ile Şîrîn, vuslat (cinsel ilişki) dışında tüm temaslarda buldukları için, "helva yeme"nin, şüphesiz, cinsel ilişkiye işaret ettiğini söyleyebiliriz.

19. Şeftali - Rutab

"Şeftali almak/vermek" tabiri öpücük almak/vermek anlamında kullanılan bir deyimdir. Burada "şeftali" dudaktan kinayedir. Dolayısıyla

¹⁰³ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrîn*, s. 116.

¹⁰⁴ Hamdî, *Yusuf u Züleyhâ*, s. 319.

¹⁰⁵ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrîn*, s. 100.

¹⁰⁶ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrîn*, s. 127.

¹⁰⁷ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrîn*, s. 127.

şeftaliye diş/dendân vurmak gibi ifadeler de dudağı ısırarak anlamına gelmektedir. Bu ve benzeri kullanımlardan örnekler verelim :

Meselâ Feraşâd ile Hurşîd'in birlikte oldukları geceyi tasvir eden şu beyitlerde "şeftâli"nin özellikleri anlatılmıştır :

Girişdi bir birine ol delüler
Dirişdi şulu şulu şeftalüler

Degül şol şeftalü kim ir eger giç
Budağından diricek kılmaya hiç

Velî şol şeftalü kim biñ eger yüz
Diricek biñ dağı şarşar ki uş üz¹⁰⁸

Bu iki âşık bir birine sarılıp, ıslak ıslak bir birlerini öperler veyâ bir birlerinin ıslak dudaklarından öperler. Ancak bu şeftali, budağından toplanıldığında, eninde sonunda biten cinsten değildir. Bu şeftaliden, yani bu öpücüklerden, bin de yüz de dersin, yerine bin tane daha çıkmaktadır.

Feraşâd ile Hurşîd birbirinden ayrılırlarken de birbirlerine sarılmışlar ve ayak üstü binlerce kez şeftali yemişler, yani öpüşmüşlerdir ki bu şeftalinin ortasında çekirdek de yoktur :

Bir ayak üstine biñ şeftalü dek
Ki yoğ idi biñinde bir çekirdek¹⁰⁹

Şeyhoğlu Mustafa, buradaki şeftalinin "çekirdeksiz olma" özelliğini, sanki bunun bir mazmun olduğuna ısrarla vurgu yapmak için, söylemiş gibidir.

Hüsrev de Şîrîn'i mest bulduğunda korkmadan ona yaklaşır ve bir birlerini ısırarak öperler :

Yemiş dirmegi bî-bâk idinür iş
Bular şeftäluya eyle urur diş¹¹⁰

Şu beyitte de Hüsrev'in, uyurken yaklaştığı Şîrîn'in dudaklarını dişleyerek öptüğü, ve daha sonra görüleceği üzere memelerini ellediği anlatılmıştır :

Ururken germ şeftälüya dendân
Ele girdi turınc u nâr-ı pistân¹¹¹

Hüsrev, yukarıda anlattığımız şekilde, tahtını kurtardıktan ve karısı Meryem öldükten sonra Şîrîn'in sarayına gelmiştir. Ancak Şîrîn, aradan geçen bu uzun zaman ve bu olaylar yüzünden nazlanmaktadır ve Hüsrev'e, vuslat izni vermeyip şöyle demektedir :

Henüz irişmemişdür sîb-i ğabğab
Dirilmez ğamdurur şeftälü-yı leb

Müheyyâ olmamışdur nâr-ı bostân
Toludur ğâr u ğas gülzâr-ı bostân¹¹²

"Çene(min) elması henüz olgunlaşmadı, dudak şeftalim hamdır, toplanmaz." Şîrîn'in bu sözünden hareketle, şeftalinin ve şeftali ile yapılan terkiplerin, dudakla ilgili olduğunu bir kere daha zikredebiliriz.

Hüsrev ile Şîrîn daha sonra barışıklar ve vuslatlarının gerçekleştiği "ilk gece"de Hüsrev, Şîrîn'in dudaklarını ısırır :

¹⁰⁸ Şeyhoğlu Mustafa, *Hurşîd-nâme*, s. 261.

¹⁰⁹ Şeyhoğlu Mustafa, *Hurşîd-nâme*, s. 266.

¹¹⁰ Şeyhî, *Husrev ü Şîrîn*, s. 116.

¹¹¹ Şeyhî, *Husrev ü Şîrîn*, s. 128.

¹¹² Şeyhî, *Husrev ü Şîrîn*, s. 218.

Pes andan urdı şeftâlûya dişler

Öküş dirdi ter ü taze yimişler¹¹³

Cemşîd ile Hurşîd'in birlikteliklerinde "şeftali dermek" tabiri dudaktan öpmek anlamında kullanılmıştır ki bunun lezzeti bal ve şekerden tatlıdır :

Direrdi şâh şol şeftâlülerden

Ki yigdi lezzeti şehd ü şekerden¹¹⁴

Cemşîd ile Hurşîd'in gizli buluşmalarından birinde de aynı tasvirler kullanılmıştır :

Çü Cemşîd'ün ele girdi nigârî

Hemân sâ' atde kıldı büsekârî

...

Şanasın her biri lezzetde şeker

Dirildi arada şeftâlû-yi ter

Ne şeftâlû ki biñ cândan yig idi

Neye kim beñzedem andan yig idi¹¹⁵

Cemşîd ile Hurşîd'in vuslat geceleri anlatılırken de "şeftali dermek", "rutab ile şeftali almak" ve "rutabdan şeftali almak" mazmunları kullanılmıştır. Hurma anlamındaki rutab da, hurmaya benzeyen sevgilinin dudağından kinayedir. Dolayısıyla "rutab", dudak, "rutab almak" da dudaktan öpücük almak anlamına gelmektedir:

Çü ol meh vaşlınuñ bāğına irdi

Hemân dem şâhdan şeftâlû dirdi¹¹⁶

Gehî şeftâlû alurdu ruṭabdan

Gehî lebde bulurdu âb ' inebden¹¹⁷

Leb-i dil-dâra meyli şeh kıldurdu

Ruṭabla taze şeftâlû alurdu¹¹⁸

Şu beyitte ise, buna benzer şekilde, gabgab (çene)dan "nârenc almak" da kullanılmıştır ki bununla, çenenin öpülmesi kastedilmiştir:

Gehî nârenc alurdu gabgabından

Gehî direrdi şeftâlû lebinden¹¹⁹

"Dudağıni şekerden daha hoş gördü ve hemen turunç ve gerdanını/çenesini tuttu. Gâh çenesinden gâh dudağından öperdi."

Züleyhâ, hânedan kaçarak çıkan Yûsufa iftirâ atarken, onun gizlice kendisine yaklaşıp öpücük almaya çalıştığını söylemiştir :

Evümde hâba varmuşdum nihânî

Gelüp şeftâlûme urdı dehânî¹²⁰

Evliliklerinin ilk gecesinde Yûsuf, Züleyhâ'nın güzelliğinin bağına bağban (yani onun sahibi) olmuş ve bir çok öpücük vermiştir :

Hüsni bāğına bāğbân oldu

¹¹³ Seyhî, *Husrev ü Şirin*, s. 250.

¹¹⁴ Cem Sultan, *Cemşîd ü Hurşîd*, s. 180.

¹¹⁵ Cem Sultan, *Cemşîd ü Hurşîd*, s. 238-239.

¹¹⁶ Cem Sultan, *Cemşîd ü Hurşîd*, s. 354.

¹¹⁷ Cem Sultan, *Cemşîd ü Hurşîd*, s. 355.

¹¹⁸ Cem Sultan, *Cemşîd ü Hurşîd*, s. 356.

¹¹⁹ Cem Sultan, *Cemşîd ü Hurşîd*, s. 355.

¹²⁰ Yahyâ Bey, *Yûsuf ve Zelihâ*, s. 135.

Tāze şeftālū rāygān oldu¹²¹

20. Fındık

Fındık da küçük öpücük için kullanılan bir mazmundur. Nigîsâ'nın anlatıldığı şu beyitte "fındık"ın, fıstık (gibi küçük) dudakların verdiği küçük öpücük olduğu anlaşılmaktadır :

Virür funduklar aña piste-lebler

Kenâre çeküp iderler tarablar¹²²

Cemşîd ile Hurşîd'in vuslat gecelerine ait şu tasvirde de Cemşîd'in küçük öpücüklerle, Hurşîd'in fıstık (yani dudak)ını yakalamaya çalıştığı anlatılmıştır :

Gehî fundukla iderdi kaçd-ı piste

Gehî gül degşürüp eylerdi deste¹²³

21. Turunc - nâr

Turunç ve nâr meyveleri, şekil itibariyle, kadının memelerinden kinayedir. Ve genelde bu kelimeler, "ele girmek, tutmak, onunla cilveleşmek" gibi fiillerle kullanılmıştır.

Cân u Cânân mesnevîsinde, Cânân'ın güzelliği tasvir edilirken, "memesi, aydınlık bir aya benzeyen turunç, (onun) aydınlığı da süt gibi ama şeker gibi bir süt" anlamındaki şu beyitte meme (pistân), doğrudan turunca benzetilmiştir:

Pistâni turunc-ı mäh-ı enver

Mehtâbı leben velî çü şeker¹²⁴

Yukarıda "şeftali" başlığı altında zikrettiğimiz şu beyitte Hüsrev, Şîrin'in dudaklarını (şeftali) dişlerken, turunç ve nar (gibi) memelerini de ellemiştir :

Ururken germ şeftâluya dendân

Ele girdi turunc u nâr-ı pistân

Țutar ol iki nârı eyle muhkem

K'olur gül-deste bigi piç ü derhem¹²⁵

Hüsrev, o iki narı (memeyi) öyle sağlam tutmuştur ki, bir gül destesi gibi kıvrım kıvrım ve karma karışık olmuştur.

Vuslatlarının gerçekleştiği ilk gecede de Hüsrev, gâh Şîrin'in çenesini öpmüş gâh memesiyle (nâr) cilveleşmiş, oynamıştır:

Gehî elmadan itdi nuql-sâzi

Gehî nâr ile kıldı şive-bâzi¹²⁶

Cemşîd ile Hurşîd'in vuslat gecelerinde de benzer kullanımlar görülmektedir :

Çü hoşter gördi şekerden lebini

Hemân Țıtdı turunc u ğabğabını¹²⁷

Gehî nârenc alurdi ğabğabından

Gehî direrdi şeftālū lebinden¹²⁸

"Dudağını şekerden daha hoş gördü ve hemen turunç ve gerdanını/çenesini tuttu. Gâh çenesinden gâh dudağından öperdi."

22. Hâme - Hayye - Kalkan

¹²¹ Hamdî, *Yusuf u Züleyhâ*, s. 391.

¹²² Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrin*, s. 109.

¹²³ Cem Sultan, *Cemşîd ü Hurşîd*, s. 356.

¹²⁴ Refî-i Âmidî, *Cân u Cânân*, s. 152.

¹²⁵ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrin*, s. 128-129.

¹²⁶ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrin*, s. 250.

¹²⁷ Cem Sultan, *Cemşîd ü Hurşîd*, s. 354.

¹²⁸ Cem Sultan, *Cemşîd ü Hurşîd*, s. 355.

Mısır Azîzi, Züleyhâ ile evlenir ve halvet sarayına, Züleyhâ'nın yanına gider. Ancak Azîz, vuslatı başaramaz. Onun bu durumu şu şekilde anlatılır :

İdüp sîmurğ-ı zevkî zühdin izhâr
Başını hırkaya çekdi keşef-vâr

Ümîdi hâmesi yazmadı nâme
Murâdı şâhı gelmedi kıyâma

Vücûdi hayyesine geldi hâşyet
Hemânâ şokmadan itdi ferâgat

Demür kalkanı kalkanı geçerdî
Tıkınsa yerlü taşâ yol açardı

Dönüp el-kışsa elsüz âsitine
Güzer kılmadı dildâr-ı güzîne¹²⁹

"Zevk simurgu zühdünü izhâr edip, kaplumbağa gibi başını hırkaya çekti. Ümidinin kalemi mektup yazmadı, murâdının şâhı/dalı ayağa kalkmadı, vücudunun yılanına korku geldi ve sokmadan kaçındı. Demir kalkanı, kalkanı geçerdî, dokunsa sağlam, yerinden oynamayacak taşta yol açardı. Hasıl-ı kelâm, elsiz bir yene dönüp, sevgiliyi (delip) geçemedi" anlamındaki bu beyitlerde, Mısır Azîzi'nin iktidarsızlığına vurgu yapıldığı görülmektedir.

Burada geçen "zevk simurgu", "ümid kalemi", "muradının şâhı", "vücûd hayyesi" ve "kalkan" kelimeleri Yûsuf'un erkekliğine işaret etmektedir. Bu durumda zevk simurgunun kaplumbağa gibi başını hırkaya (içeri) çekmesi ve murâdının şâhının kıyama gelmemesi, erkeklik organının uyanmamasına, ümidinin kaleminin yazmaması, vücudunun yılanının sokmaması da onun cimayı başaramadığına işaret etmektedir.

23. Şîr - Âhû

Cemşîd ile Hurşîd'in vuslata erdikleri anı anlatan beyitlerde şöyle denmektedir :

Çü şîrûn pençesine girdi âhû
Pür oldı mîşe içre şavt-ı âhû

Hemân ol pençe yirinden çıkup hûn
Döşek yüzini kıldı cümle gül-gün¹³⁰

"Ceylan arslanın eline düştüğü zaman, ormanı ceylanın sesi doldurdu. O an, pençe yerinden kan çıktı ve yatağın üzeri gül rengiyle kaplandı." Ancak diğer bir nüshada ikinci beytin sonu "yâhû" ile bitmektedir ki bu durumda ilk beytin anlamı "Ceylan arslanın pençesine girdiği zaman, ormanı yâhû sesi doldurdu" şeklinde olmaktadır.

Cemşîd'in Hurşîd ile vuslatının anlatıldığı bu beyitleri açıklamaya sondan başlayabiliriz. Döşegin yüzünün gül rengiyle kaplanması, Hurşîd'den ilk ilişki sonrası çıkan kanı anlatmaktadır. Bu kanın, arslanın attığı pençe yerinden çıktığı da aynı beyitte söylenmiştir. Pençeyi, arslanın eli olarak veya arslanın bir eylemi olarak düşünebiliriz. Birinci durumda pençe, Cemşîd'in erkeklik organına işaret eder, ikinci durumda ise arslan Cemşîd'in erkeklik organına işaret eder. Arslanın, âhuya pençe atması da, ki bu pençe yerinden kan çıkmıştır, onun erkeklik organının Hurşîd'in cinsel organına duhûl etmesine işaret etmektedir.

¹²⁹ Yahyâ Bey, *Yûsuf ve Zelhâ*, s. 78.

¹³⁰ Cem Sultan, *Cemşîd ü Hurşîd*, s. 357.

Sonuç olarak, "şir ve âhu"nun hem Cemşid ve Hurşid'e hem de onların cinsel organına olmak üzere tevriyeli bir şekilde kullanılmış olduğunu söyleyebiliriz.

Hüsrev ü Şîrin mesnevisinde de benzer bir beyit aynı minval üzere kullanılmıştır :

Boyun virdi hem âhir şîre âhû
Pür oldı mîşede âvâz-ı yâhû¹³¹

"Sonunda ceylan arslana teslim oldu ve ormanı 'yâhû' sesi kapladı."

24. Doğan/Güvercin - Keklik/Şehbâz - Kuş

Hüsrev ile Şîrin'in vuslat gecesindeki birleşmelerinin anlatıldığı sahnelerden birinde "Bazen şahın doğanı elinden uçup, güvercinin kanını dökmek istedi. Bazen keklik işve ve naz etti, bazen de doğanın sinesine uçtu" anlamında şu beyit söylenmiştir :

Geh uçıgup şehûñ elden toğanı
Gügercinden diledi döke kanı

Gehî cyledi keklik şîve vü nâz
Geh itdi şîne-i şeh-bâza pervâz¹³²

Burada Hüsrev'in doğanı, onun cinsel organına işaret etmektedir ki güvercinin, yani Şîrin'in cinsel organının, kanını dökmek yani ona duhûl etmek istemektedir. Bu minval üzere, bazen işve ve naz edip bazen doğanın üzerine giden keklik de yine Şîrin'in cinsel organından kinayedir diyebiliriz.

Yûsuf ile Züleyhâ'nın vuslat gecesindeki birleşmeleri anı şöyle ifade edilmiştir:

Vişâl ile irişdi cânı cânâ
Hümâ-yı rif' at irdi âşiyâna¹³³

Bu beyitte Yûsuf'un yücelik kuşunun yani cinsel organının, yuvaya, yani Züleyhâ'nın cinsel organına ulaşması anlatılmıştır. Zira bir sonraki beyitte de daha önce "âb-su" başlığı altında incelediğimiz

Maḥabbet nîli taşdı tâ ser-ü-pâ
Görindi mâcerâ-yı isteve'l-mâ¹³⁴

beyti gelmektedir ki bu beyit, belirtildiği gibi cimanın nihayetindeki meninin gelişini anlatmaktadır.

Daha önce değindiğimiz gibi, Züleyha Yûsufa sahip olabilmek için bir tertip düzenlemiştir. Yûsuf'u, güzel cariyeler aracılığıyla tahrik ettirecek ve o esnada cariyenin yerine geçerek Yûsuf'la vuslata ulaşacaktır. Züleyha'nın bu tertipteki nihaî isteğini anlatan şu beyit ilk etapta, "Yarin koynuna gire ve isteğine kavuşa" şeklinde okunabilmektedir:

Gire koynuna yâruñ nâzükâne
Ola murğ-ı murâda âşiyâne¹³⁵

"Yarin koynuna girip (Yûsuf'un) istek kuşuna yuva ola" anlamındaki bu beyiti, yukarıda izah edilen "Hüma-yı rif'at"tan hareketle açıklarsak, "murğ-ı murâd"ın Yûsuf'un cinsel organına, "âşiyane"nin de Züleyhâ'nın cinsel organına işaret ettiğini söyleyebiliriz.

25. Şimşâd

Yûsuf ile Züleyha'nın evlendikleri gecede cimalarının anlatıldığı, yukarıda geçen

Vişâl ile irişdi cânı cânâ

¹³¹ Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrin*, s. 250.

¹³² Şeyhî, *Hüsrev ü Şîrin*, s. 250.

¹³³ Yahyâ Bey, *Yûsuf ve Zelîhâ*, s. 160.

¹³⁴ Yahyâ Bey, *Yûsuf ve Zelîhâ*, s. 160.

¹³⁵ Yahyâ Bey, *Yûsuf ve Zelîhâ*, s. 118.

Hümâ-yı rif' at irdi âşiyâna¹³⁶

beytinden hemen sonra gelen beyitte de aynı temanın işlendiğini görüyoruz :

Yirini buldı şimşâd-ı murâdı

Vücûda geldi sırr-ı ittihâdı¹³⁷

Yûsuf'un istek şimşir ağacı yerini buldu, birleşme sırrı vücuda geldi. Buradaki şimşir ağacı, Yûsuf'un cinsel organından kinayedir ve yerini bulması da, Yûsuf ile Züleyha arasında gerçekleşen vuslata işaret etmektedir.

26. Tınâb

Züleyhâ, yaptırdığı sarayda Yûsuf'la başbaşa kaldığında ondan vuslat talebini dile getirirken şöyle der :

Revâdur hayme-i lufluñ tınâbı

İhâta eyler ise bu türâbı¹³⁸

"Lütuf çadırının ipi bu toprağı kaplarsa revadır." Züleyhâ burada Yûsuf'un çadırının ipiyle, onun cinsel organına, bu türâbı derken de kendi cinselliğine gönderme yapmış ve vuslat talebini bir başka açıdan dile getirmiştir.

Sonuç olarak, çok farklı kelimenin örtük bir şekilde cinselliğe işaret ettiğini gördüğümüz ve gösterdiğimiz bu makaledeki tesbitlerimiz, ilk defa dile getirildiklerinden, yer yer okuyucuyu ikna edememiş olabilir. Ancak, zikredilen veyâ zikredilenlerin dışındaki mesnevîler, elde edilen bu bilgiler ışığında, konu akışının da yardımıyla daha iyi anlaşılacak ve daha zevkli bir okuma sağlayacaktır.

Bu çalışma, şairlerimizin göz ardı etmediği ama açıktan da zikretmedikleri cinselliğin, şairle okuyucu arasındaki perdesini yırtmıştır. Daha doğrusu, orada bir perde olduğunu, perdenin arkasındakini göstererek ispatlamaya çalışmıştır. Elbette edebiyatımızın ve onun gerçeğinin daha iyi anlaşılması için, böyle bir adım gerekliydi. En önemli sonuç da, cinselliğin, "edeb" dairesinde kalarak "edebiyat"ın dairesine nasıl girdiğinin gösterilmesi olmuştur.

¹³⁶ Yahyâ Bey, *Yûsuf ve Zelihâ*, s. 160.

¹³⁷ Yahyâ Bey, *Yûsuf ve Zelihâ*, s. 160.

¹³⁸ Yahyâ Bey, *Yûsuf ve Zelihâ*, s. 127.

KAYNAKÇA

- Cem Sultan. *Cemşid ü Hurşid*, haz. Adnan İnce, Türk Dil Kurumu, Ankara 2000.
- Fuzûlî. *Leylâ ve Mecnûn*, haz. Muhammed Nur Doğan, Çantay, İstanbul 1996.
- Hamdî. *Yûsuf u Züleyhâ*, haz. Naci Onur, Akçağ, Ankara 1991.
- Refî-i Âmidî. *Cân u Cânân*, haz. Nihat Öztoprak, TürkGev, İstanbul 2000.
- Şeyhî. *Hüsrev ü Şirin*, haz. Faruk K. Timurtaş, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1980.
- ŞEYHOĞLU Mustafa. *Hurşid-nâme*, haz. Hüseyin Ayan, Atatürk Üniversitesi, Erzurum 1979.
- USLUER Fatih. *Divan Edebiyatında Cinsellik Mazmunları*, (Basılmamış Lisans Tezi), Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul 1999.
- Yahyâ Bey. *Yûsuf ve Zelîhâ*, haz. Mehmed Çavuşoğlu, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1979.